Contrarium tamen ſententiam.] Quod uſurarius manifeſtus donationem cauſa mortis, priuſquam præſtiterit cautionem de reſtituendo uſuras idoneam, facere minime poſſit; ultra Clarum noſtrum, & alios, quos hic allegat, concludunt Baldus (parum ſibi conſtans) *conſ. 204. n. 1. & ſeq. volum.* 2. Lupus *allegatione* 125. Laurent. de Rodulphis. *in tract. de uſur. q.* 100. Joannes Anania *in c. quia in omnibus, 3. col. 16. de uſur.* Philipp. Francus *ad rubr. de teſt. lib. 6. num.* 34. Socin. Junior *in l. 2. nu. 22. & 25. ff. de legat.* 1. Domin. Cardinal Tuſcus *practicar. concluſ. 662. n. 2. & ſeq. litt. D. tom.* 2. D. Bocer. *in commentar. de donationibus c. 5. n.* 32. Michael Graſſus *lib. 2. recept. ſent. §. donatio cauſa mortis, q.* 5. Natta *in l. hac conſultiſſima, 21. §. ex imperfecto, 1. nu. 45. C. de teſt.* Hippolyt. Riminald. *ad princ. Inſtit. de donat. n.* 1721. Petr. Nicol. Mozz. *in tract. de donat. tit. de perſonis, inter quas cadere poſſit donatio. n.* 28. Andr. Fachineus *lib. 5. controverſ. jur. c.* 6?. Thadeus Piſo *lib. 4. variar. reſol. c. 4. n.* 13. & Nicol. Reuſner. *in tract. de jure teſtam. part. ?. c. 47. nu.* 0. Eandem rem explicui paulo uberius *ad §. 1. Inſtit. de donat. num. 46. & ſeqq.* ubi *n.* 52. limitationem in Judæo fœneratore expoſui.

2 Addi hoc loco quæſtio poterit de cæco, an iſte † mortis cauſa donare queat abſque ſolemnitate *l. hac conſultiſſima, octavo, C. qui teſtam. fac. poſſ.* Quod licet affirmet Romanus *in d. l. tam is, 25. §. 1. ff. de mort. cauſ. donat.* Bald. & Fulgoſ. *in l. fin. C. eod.* Piſo *d. c. 4. n.* 17. & hanc communem eſſe opinionem aſſerit Riminald. *ad d. princip. tit. Inſt. de donationibus n.* 1767. atque ab ea non eſſe recedendum exiſtimet Michael Graſſus *lib. 1. receptar. ſent. §. donatio cauſa mortis, q. 7. in fine.* attamen negativæ ſententiæ non inepte patrocinantur Ruinus *in d. l. 2. ff. de legat.* 1.
3 & D. Bocerus *prædicto cap. 5. n.* 25. Donatio † ſiquidem mortis cauſa ad exemplum legatorum redacta eſt fere per omnia, *§. 1. verſ. hæ mortis cauſa Inſtit. de donationibus l. Marcellus 15. in fine l. illud generaliter. 37. ff. de mort. cauſ. donat. l. ultim. ibi, omnes*
4 *mortis cauſa donationes, C. eodem.* Atqui † cæcus legata relinquere non poteſt, niſi obſervata ſolemnitate *dictæ l. hac conſultiſſima, 8. verſic. Quæ in eundem mo-*
5 *dum, C. qui teſtament. facer. poſſ.* Non obſtat, quod † cæcus contrahere poſſit, & donare inter vivos: donatio autem mortis cauſa, quoad initium, ſimilis ſit magis contractui, quam ultimæ voluntati: Cum enim iſthæc teſtamentaria ſolemnitas introducta ſit, ne cæcus ob viſus defectum decipiatur: multo magis in donatione mortis cauſa exigitur ea ſolemnitas: cum cæcus in illa agat cum eo ipſo, qui lucrum ex donatione percepturus eſt. Et quamvis donatio mortis cauſa, quoad initium, contractui magis, quam ultimæ voluntati, ſimilis videatur; cum conſenſus donantis, & donatarii mutuo conſtet: quia tamen conſenſus hic donantem non obligat, & potius vis, ac effectus negotii hujus ſpectandus eſt, & ex eo genus ipſius æſtimandum: ultimæ voluntati, legata ſcilicet, magis accedit, quam contractui, docente D. Bocero *loco præallegato:* Harp.

QUÆSTIO VIII.

SUMMARIA.

Ex Claro.

1 *Pater an poſſit donare filio in poteſtate.*
2 *Et an in remunerationem meritorum.*
3 *Et an requiratur, quod merita æquivaleant donationi.*
4 *Et quid ſi non æquivaleant in totum, ſed excedant dimidium ejus, quod donatur.*
5 *Et an valeat donatio facta per patrem filio in præmium emancipationis.*
6 *Et an ex cauſa ſtudii.*
7 *Et an donatio facta à patre filio morte confirmetur.*
8 *Et an confirmetur juramento.*

Ex Additionibus.

1 *Cur ſimplex donatio inter patrem, & filiumfamilias non valeat, multiplex ratio.*
2 *Pater & filius una eademque perſona cenſetur.*
3 *Quicquid filiusfamilias acquirit, patri acquirit.*
4 *Nemo ſibi ipſi donare poteſt.*
5 *An ſummus Princeps filiofamilias recte donet.*
6 *An remuneratoria donatio patris in filiumfamilias facta ſubſiſtat.*
7 *An merita per filium probanda ſint.*
8 *An item merita rei donatæ æquivalere debeant.*
9 *An, & quatenus pater donare filio poſſit cauſa ſtudiorum, remiſſve.*
10 *An regulariter filius ſumptus ſtudiorum à patre conceſſos, itemque libros emptos conferre teneatur.*
11 *An pater ad ſubminiſtrationem ſumptuum ſtudiorum cauſa à filio cogi poſſit.*
12 *Nomine alimentorum quid veniat.*
13 *Filio jure naturæ alimenta debentur.*
14 *Sententia* l. de bonis. 6. §. non ſolùm. 3. ff. de carbon. edict.
15 *Conſideratio* l. Macedoniani. 5. C. ad SC. Macedonian.
16 *Expoſitio* l. item ſi filiusfamilias. 7. §. quod dicitur. 12. ff. d. titul.
17 *Pater filiam dotare tenetur.*
18 *Civitas liberis hominibus replenda, maxime eruditis.*
19 *Laus, & utilitas ſacroſanctæ Theologiæ.*
20 *Elogium, & neceſſitas nobiliſſimæ Juriſprudentiæ.*
21 *Præconium ſaluberrimæ Medicinæ.*
22 *Encomium Philoſophiæ.*
23 *Reſpublica abſque viris eruditis diu conſiſtere nequit.*
24 *Patres, filiis neceſſarios ſumptus denegantes, jure canonico excommunicantur.*
25 *Teſtimonia Juris divini.*
26 *Teſtimonia Ethnicorum.*
27 *Refutatio contrariorum.*
28 *Jus patriæ poteſtatis in pietate potius, quam atrocitate, conſiſtere debet.*
29 *Filii ad indignationem, aut iracundiam non provocandi.*
30 *Patri moderata quædam liberorum caſtigatio mandata ac permiſſa.*
31 *Filius contumax, ac protervus lapidibus obruendus.*
32 *Sententia* l. ſi filius. 3. C. de patr. poteſt.
33 *Quo caſu pater impune occidi à filio poſſit.*
34 *Periclis egregium dictum.*
35 *Quouſque parentibus obtemperandum.*
36 *Interpretatio* l. quæ pater. 50. famil. erciſcund.
37 *Eadem ſolutio non poteſt parere duos contrarios effectus.*
38 *Donari quid dicatur.*
39 *Ex qua cauſa pater ad ſubminiſtrationem ſumptuum, in ſtudia filii impendendorum, obligatus cenſeatur.*
40 *Ex naturali obligatione nulla oritur actio.*
41 *Quo remedio pater ad ſumptus ſtudiorum cauſa ſuppeditandos compellatur.*
42 *Judicis officium qui implorare poteſt, actionem habere dicitur.*
43 *Pater, qui dotem dat, naturale debitum exolvere putatur.*
44 *Mens, & intellectus* l. omnimodo. 50. §. imputari. C. de inoffic. teſtam.
45 *Probabile argumentum ab armata militia ad legalem.*
46 *Militia pro officio quodam in jure accipitur.*
47 *Intellectus* l. ult. ff. de hæred. petit.
48 *Honos alit artes.*
49 *Quibus caſibus pater à filio ad ſubminiſtrationem ſumptuum ſtudiorum cauſa cogi nequeat.*
50 *Donatio à patre in filiumfamilias facta confirmatur tum morte ipſius patris, tum tacita ratihabitione patris poſt filii emancipationem.*
51 *An donatio iſthæc confirmetur jurejurando patris.*

52 Quod

52 *Quod filiusfamilias acquirit, patri acquiritur, licet obligatio ſit.*
53 *Inter patrem, & filium lis nulla eſſe poteſt.*
54 *Juramentum eſt acceſſio donationis, qua non ſubſiſtente, nec ipſum juramentum ſubſiſtit.*
55 *Quod una via prohibitum eſt, alia permitti non debet.*
56 *Senſus* leg. eum pater. 77. §. filia matrem. 23. ff. de legat. 2.
57 *Intellectus Authent. ſacramenta puberum.* C. ſi adverſ. vendit.

1 Quæro, nunquid pater poſſit donare filiofam. in ejus poteſtate exiſtenti? Reſpond. quod regulariter (*a*) donatio inter patrem, & filium nihil valet. Text. eſt *in donat. quas parentes, C. de donat. inter vir. & uxor.* & hæc opin. communiter per Doctores approbatur, ut dicit Albert. *in l. ſi pater. circa pri. C. de inoffic. teſtam.* Illam etiam dicit eſſe communem Pariſ. *conſ. 16. nu. 19. lib.* 2. Cum enim regulariter, quidquid acquirit filius, acquirat patri, impoſſibile eſt juris impoſſibilitate, quod pater aliquid donare poſſit filio, ita ut dominium in illum transferatur, cum neque momento apud ipſum remanere poſſit, ſed omnino ſit in ipſum patrem donantem illico reverſurum.

Hæc tamen concluſio intelligenda eſt, ut procedat in ſimplici donatione, ſcilicet quæ nullam cauſam habet annexam, niſi puram, & meram liberalitatem: cæterum ſi donatio innitatur alicui cauſæ, facile ſuſtinetur. Hinc infertur, quod ſi filius (*b*) in patrem aliqua beneficia contulerit,
2 poterit pater illi donare in remunerationem hujuſmodi meritorum, & donatio ipſa valebit. Ita tenet gloſſ. *in l. ſi donatione, in gloſſ. 1. C. de collat.* cujus opin. communiter approbatur, ut ait Dec. *in ea l. ſi donatione, nu.* 10. Rimin. *conſ. 240. n.* 3. Talis enim donatio, quæ fit in remunerationem meritorum, non eſt proprie donatio, ut dixi ſupra, *q.* 3. Sed adverte, quia in hoc non ſtatur aſſertioni patris atteſtantis de meritis, etiamſi illa exprimeret in ſpecie, ſed merita ipſa (*c*) probanda ſunt per filium. Ita communiter tenetur, ut dicit Jaſ. *in repet. l. frater à fratre, poſt nu. 44. verſic. Secundo limita. ff. de cond. indeb.* Corn. *conſil. 289. colum. final. in littera D, lib.* 4. Hanc etiam concluſionem dicit eſſe communem Ruin. *conſ. 44. circa fin. lib.* 5. Ubicunque enim donatio ſit inter perſonas prohibitas, ſemper eſt neceſſaria probatio meritorum, ut dixi *in allegata qu. 3. verſ. Sed hic occurrit.*

Scias tamen, quod non ſufficit ſubeſſe aliqua merita, ſed requiritur, (*d*) quod ipſa merita æquiva-
3 leant donationi, alias autem donatio ipſa non valebit, niſi quatenus capiunt merita, pro reſiduo vero cenſebitur donatio ſimplex, ut dixi *in eadem quæſt. 3. verſicul. Sed nunquid.*

4 Sed pone, quod merita non æquivaleant in totum donationi, excedant tamen dimidium ejus, quod donatur, nunquid ſufficiet ad hoc, ut merita dicantur æquivalere donationi? Reſpondeo: Bald. *in Authent. ex teſtam. colum. 2. verſic. Sed contra hoc facit. Cod. de collat.* videtur tenere, quod ſufficiat, quod merita ſaltem non ſint intra dimidium juſtæ menſuræ, *arg. l. 2. C. de reſcind. vendit.* ſed in contrarium eſt communis opin. ut atteſtatur Socin. *conſ. 19. nu. 9. lib.* 1. ſcilicet, quod hoc non ſufficiat, alias enim facile eſſet facere fraudem legi, ſi pater faceret aliquam rem magni valoris filii per filium donati, ut ipſe deinde poſſet illi duplum donare, quod nullo modo eſt dicendum. Veritas igitur eſt, quid in hoc, an ſcilicet merita æquivaleant donationi, vel ne, ſtandum eſt arbitrio judicis, ut dixi *in d. quæſt. 3. verſ. Sed quæro.*

Secundo infertur, quod ſi pater aliquid donet 5
filio in præmium emancipationis, talis donatio valet, ut traditur *in l. ut liberis, C. de collat.* & ita commun. concluditur, teſte Socin. *conſ. 127. n. 13. lib.* 3. Et ſi dicas, quod imo talis donatio dicitur donatio ſimplex, non autem ob cauſam, quia in emancipatione filius dicitur potius acquirere, & ſic fieri melioris conditionis & ideo improprie videtur dici hujuſmodi donatio fieri in præmium emancipationis. Et quod ſic donatio ſimplex, atteſtatur communiter teneri Alexand. *conſ. 21. poſt n. 9. lib.* 3. quam etiam opin. dicit eſſe commun. Riminal. *conſ. 409. nu.* 8. Reſp. quod ſatis poteſt dici talis donatio fieri præ exiſtente cauſa emancipationis, ut ſcilicet filius emancipationi conſentiat. Nam filius non poteſt à patre invitus emancipari *§. generaliter. in Auth. quib. modis natur. effi. ſui, cum ſim.*

Tertio infertur, quod ſi pater, (*e*) libros, vel ali- 6
quid aliud filio donaverit ex cauſa ſtudii, talis donatio facta, præexiſtente dicta cauſa, ſuſtinetur, nec poteſt à patre revocari. Ita tenet Ang. *in l. 1. in ult. verbis ff. ſoluto matr.* & eſt commun. opin. ut ait Jaſ. *in ea l. 1. n.* 52. ſubdens; quod ab ea non eſſet recedendum. Hæc tamen deciſio non tranſit ſine difficultate. Multi n. Doctores, & magnæ auctoritatis tenuerunt contrarium, ſcilicet quod imo talis donatio non valeat: & hanc dicit videri magis commun. Ripa *in d. l. 1. n.* 140. Dicit etiam Alexand. *in l. in quartam. n. 22. in fin. ff. ad l. Falc.* quod magis commun. concluſ. videtur eſſe, quod ſi filius eſt in poteſtate, & non ſit Doctor, talis donatio non valeat. Sed quidquid ſit, ego ſi caſus contingeret, non recederem à prima opin. modo donatio non eſſet immodica, neque alia ulla ſuſpicio fraudis ſubeſſet. Eſt enim cauſa ſtudiorum valde favorabilis, ut ſc. adoleſcentes erudiantur, quod Reip. maxime intereſt. An autem ſi pater tradiderit filio libros ex cauſa ſtudii, cenſeatur eos illi donaſſe, & an filius (*f*) illos habeat præcipuos, an autem ſint cum fratribus conferendi, dixi ſupra *lib. 3. §. collatio.*

Scias etiam, quod hæc concluſio, quæ habet, quod 7
pater non poteſt filio donare, intelligenda eſt, ut procedat ab initio: ſtante enim juris impoſſibilitate, de qua ſuperius dixi, non poteſt hujuſmodi donatio aliquo modo in vim contractus ſimpliciter ſuſtineri, ſed ſi pater donationem ipſam non revocaverit, bene ejus morte (*g*) confirmatur. Et hæc eſt communis opin. ut dicit Alber. *in l. ſi pater, circa princ. C. de inoff. teſt.*

Sed quæro, tu ſcis, quanta ſit virtus juramenti, de quo late dixi *infra, lib. 7. §. Juramentum.* Pone, quod pater in donatione, quam facit filio, apponat Juramentum, nunquid ex virtute juramenti (*h*) donatio ipſa confirmabitur, ita quod ſtatim ab initio valida ſit? Reſp. ſuper hoc articulo aliquando fuit controverſia inter DD. Nunc autem fere omnes tranſeunt cum hac ſententia, quod confirmetur (*i*) juramento. Quam in primis tenuit Bald. *in l. fin. num. 8. C. de uſucap. pro donat.* & dicit eſſe communem Alex. *conſ. 8. lib.* 2. prout illum refert Ruin. *conſ. 121. poſt n. 1. lib. 1. licet in libro meo* Alex. *n.* 3. & ubi atteſtatur de communi, loquatur de donatione inter virum, & uxorem, Corneus *conſ. 289. lib.* 4. prout illum refert Epiſcopus Loazes *in ſuis allegat. pro Marchione Velez, fol. 84. poſt n.* 20. Socin. *conſ. 91. nu. 8. lib. 1. & conſ. 107. n. 1. lib. 3. & conſ. 131. n. 3. lib.* 4. Jaſon. *in lectura l. frater à fratre, col. penul. & fin. ff. de condit. indeb. & conſ. 184. col. fin. verſ. Præterea talis, liber. 2. & conſ. 118. n. 1. lib. 4.* Dec. *in l. ſi donatione. n. 33. C. de collatio. & conſ. 216. n. 2. & conſil. 239. n. 1. & conſ. 414. n. 12. & conſ. 432. n. 5. & conſil. 631. poſt nu. 5.*

& conſ. 688. poſt n. 11. Bertrand. conſ. 39. num. 1. lib. 1. in 2. parte, & conſ. 89. n. 1. eod. vol. & conſ. 144. n. 1. eod. volum. & conſ. 173. n. 3. eod. vol. & conſ. 206. n. 7. in fin. eod. volum. & conſ. 8. n. 1. lib. 2. in 2. parte, & conſ. 138. n. 4. eod. volu. & conſ. 97. poſt n. 1. verſic. Præterea, lib. 3. in 2. parte, & conſ. 203. n. 5. eod. vol. & conſ. 208. n. 6. eod. vol. Ripa in l. ſi unquam, n. 35. C. de revoc. donat. & lib. 3. Reſp. cap. 5. n. 4. poſt n. 8. Rubeus conſ. 130. n. 5. & conſ. 145. n. 10. Pariſ. conſ. 53. n. 3. lib. 1. & conſ. 33. n. 35. lib. 3. Alciat. in c. cum contingat, n. 207. de jurejur. & in l. probrum, in verbo, Non natura ff. de verb. ſignif. Bello. conſ. 15. poſt n. 12. Cravet. conſ. 19. n. 1. & conſ. 102. poſt n. 1. verſ. Sed præmiſſis, & conſ. 136. n. 2. Gratus conſ. 7. n. 8. lib. 2. & conſ. 63. nu. 23. eod. vol. Joan. Dilect. de arte teſtandi tit. 3. caut. 2. nu. 2. Duennas reg. 219. in 2. amplia. verſic. Pro qua opin. Neviza. conſ. 8. poſt nu. 3. ubi recenſet auctoritates Apoſtilla. ad Rimin. conſil. 383. ſub nu. 14. Et ſecundum hanc opin. in facti contingentia judicavit Parlamentum Delphin. ut per Guid. Papæ deciſ. 146. Hæc enim incapacitas, quæ eſt in contractibus inter patrem, & filium, eſt à jure civili introducta, & ſic non impedit oriri naturalem obligationem, qua præſuppoſita, non videtur dubitandum, quin juramento confirmetur. Et quia hæc res in practica nullam ſolet habere difficultatem, ineptus eſſet advocatus, qui illam vellet in diſceptationem deducere. Faciunt, quæ dixi infra, q. prox. verſ. Sed quid ſi in ipſa.

ADDITIONES.

(a) Regulariter donatio inter patrem, & filium ni-
1 hil valet.) Ratio, cur † ſimplex donatio in-
ter patrem & filiumfamilias non valeat, eſt perſpicua:
2 tum quia † pater, & filius una eademque perſona cen-
ſentur l. ult. in fin. C. de impuber. & al. ſubſtitutionibus.
3 Tum quia † quicquid filiusfamilias acquirit, id jure pa-
triæ poteſtatis patri acquirit. l. 1. ff. ſi quis à parent.
fuer. manumiſſ. & l. placet. 79. ff. de acquir. vel omitt.
4 hæredit. Non ergo donatio ſubſiſtere poteſt: quia †
nemo ſibi ipſi donare poteſt. l. ſi quis pro eo. 56. §. 1.
ff. de fidejuſſor. & quia differentia eſſe debet inter dan-
tem, & accipientem arg. d. l. ſi quis. 56. §. 1. ff. eod.
quia denique eo momento, quo rei donatæ dominium
tranſit in filium, id mox ad patrem revertitur. d. l.
placet. 79. ff. de acquir. vel omitt. hæred. D. Obrecht.
in œconomia donationis. diſput. 1. th. 225. cum ſequenti-
bus, & arguit hic noſter Clarus. Andr. Gail. lib. 2.
obſerv. 38. n. 2. & ſeq. Joan. Gutierrez in tract. de jura-
menti confirmat. par. 1. cap. 4. Menoch. de præſumptio-
5 nib. li. 3. præſumpt. 29. n. 2. & ſeq. enimvero † ſum-
mum principem filiofamilias recte donare cenſent Ol-
dradus conſ. 231. Aretin. in d. l. placet. 79. ff. de acquir.
vel omitt. hæred. Roma. conſ. 456. Gail. d. obſ. 38. n.
16. D. Bocer. in Commentar. de donationibus c. 3. n. 6.
Menoch. d. præſumpt. 29. n. 97. & alii ab eo relati. At
verius videtur, hunc caſum à ſuperiori regula inepte
excipi. Nam in regula de donatione patris, & filii
agitur. Hic autem tractatur de donatione Principis er-
ga filium, & quidem ut Principis, non patris, erga
filium. Non ergo eſt exceptio pertinens: cum plane à
regula ſit aliena; ut, poſt Riminaldum jun. ad §. 1.
Inſt. de donationib. n. 62. docuit D. Obrechtus d. diſp.
1. th. 230. & ſeq. Harp.

(b) Si filius in patrem aliqua beneficia contulerit.)
6 Remuneratoriam † donationem patris in filiumfamilias
factam valere, ultra Clarum noſtrum, & per eum ad-
ductos hoc loco, ſcribunt Bart. n. 57. Joan. Baptiſta à
Sancto Severino n. 64. Crotus num. 67. Coraſius nu.
47. & Cagnolus num. 319. in l. frater à fratre. 38.
ff. de condict. indebit. Gail. de obſer. 38. num. 5. Ro-
land. à Valle conſ. 98. nu. 48. lib. 1. Tiraquel. in l. ſi
unquam. 8. verb. donatione largitus. num. 20. C. de re-
vocand. donat. & Fachineus lib. 3. controverſ. jur. cap.
74. Tametſi hanc receptiſſimam ſententiam ſpecioſis
argumentis impugnent Menochius dict. lib. 3. præſumpt.
29. nu. 4. cum ſeqq. Arius Pinelus in l. 1. par. 3. n. 62.
C. de bonis matern. & in l. 2. par. 1. cap. 4. n. 4. C. de
reſcind. vendit. Lancelot. Polit. in repetit. l. filium
quem. 24. C. famil. erciſc. c. 12. colum. 1. verſ. ſecunda
concluſio, & Arumæus Exercit. Juſti n. 6. th. D.
Obrecht. d. diſput. 1. th. 239. cum ſeqq. & diſput. 5. th. 159.
& ſeqq. Harp.

(c) Sed merita † ipſa probanda ſunt per filium.) Hac 7
de re adde videndum Bartolum in d. l. frater à fratre.
38. n. 57. ff. de condict. indebit. Mynſinger. cent. 4.
obſer. 75. Joannem Gutierrez dict. tract. de juram.
confirmat. part. 1. cap. 5. n. 2. cum ſeqq. Menoch. d.
præſumpt. 29. n. 24. cum ſeqq. Tiraquellum in d. l. ſi un-
quam. 8. verb. donatione largitus. n. 71. & multis ſeqq.
C. de revocand. donationib. & D. Collegam Bocerum
d. commentar. de donationibus cap. 3. n. 15. circa finem,
& cap. 13. n. 10. & 14. Harp.

(d) Requiritur, quod ipſa merita æquivaleant dona-
tioni.) Ut valeat † remuneratoria patris in filiumfami- 8
lias facta donatio, inter cætera requiritur, ut merita
rei donatæ æquivaleant, quemadmodum tradiderunt
Bartol. in d. l. ſi quis pro eo. 56. §. 1. ff. de fidejuſſo-
rib. Decius in l. petens. 27. n. 16. C. de pact. & in l. ſi
donatione. 13. nu. 16. C. de collationib. Ruin. conſil. 60.
nu. 16. lib. 3. Joan. Lopes in rubr. extr. de donat. in-
ter vir. & uxor. §. 50. n. 29. & alii, quos refert Me-
nochius d. præſumpt. 29. nu. 21. & ſeqq. Hucque per-
tinent, quæ annotavimus ſupra ad quæſt. 3. num. 5.
& ſequentibus. Harp.

(e) Libros.) Et de libris emptis per patrem filio
Doctori, & ei traditis, quod non imputentur in le-
gitimam, crebrior eſt DD. ſententia, ut per Roland.
in conſil. 12. dixi in collecta mea commu. opin. in verb.
liber. n. 9. Et de libris emptis filio ſcholari, qui poſt-
ea ſtudium complevit, & doctoratus inſignia adeptus
fuit ante mortem patris, quod haud computentur,
commune poſt Alexand. conſil. 142. n. 25. volum. 2. &
Roland. eod. conſ. 11. in 2. dub. lib. 2. dixi in d. col-
lecta mea commun. opin. eod. loco n. 10. Et regulam,
quod filius ſcholaris haud teneatur libros à patre tra-
ditos poſt ejus mortem conferre cum fratribus, ſed
habeat illos præcipuos: vide per Duen. in reg. 371.
Et de libris emptis, & traditis filio Licentiato ante
mortem patris, qui ſimiliter non computentur, dixi
ubi ſup. nu. 1. Et idem de libris emptis, & traditis
filio clerico, commune; poſt Roland. dict. conſ. 11. di-
xi in dict. collect. mea comm. opi. ubi ſup. n. 12. Giach.

Si pater libros, vel aliquid aliud filio donaverit ex
cauſa ſtudii, &c.) An, & quatenus † pater donare 9
filio poſſit cauſa ſtudiorum, ultra Clarum hic noſtrum,
explicant Crotus in d. l. frater à fratre. 38. nu. 87. ff.
de condict. indebit. Fernandus Loazes in l. filiusfami-
lias. 114. §. divi. nu. 85. ff. de legat. 1. Socin. in tract.
fallent. regul. 103. fallent. 3. Rebuff. in tract. de pri-
vil. prin. 60. n. 2. Petrus Duennas in reg. 87. n. 1. &
in reg. 223. in fin. Menoch. d. præſumpt. 29. num. 86.
aliique per hos recenſiti. Harp.

(f) An filius illos habeat præcipuos, an autem ſint
cum fratribus conferendi.) Quod † filius regulariter 10
ſumptus ſtudiorum à patre conceſſos, itemque libros
emptos conferre non teneatur, probatur per textum
vulgatum, & expreſſum in l. quæ pater. 50. ff. famil.
erciſc. Idque latius declarant Bartol. in l. 1. §. nec
caſtrenſe. 15. ff. de collat. bonor. Baldus in l. filiæ. 18.
C. famil. erciſc. Jaſon. in auth. quid locum. C. de col-
lationib. Vital. in tract. de collat. quæſt. 1. & 18. hoſ-
que referens Hartmannus Piſtoris lib. 1. quæſt. 19. per
tot. Eadem de re videantur Joannes Schneidevvinus
ad §. quædam actiones. 20. Inſt. de actionib. ſub tit.
de actione famil. erciſc. nu. 42. & ſeqq. Petrus Gre-
gor. Tholoſan. lib. 44. Syntag. jur. univerſ. num. 44.
cum ſeq. Joan. Garzias in tract. de expenſ. & melio-
rat. ca. 4. nu. 6. cum ſeq. Sichard. ad l. pactum dotale.
3. num. 1. C. de collationib. Ludo. Schvvartzmaier.
lib. 1. miſcell. c. 12. Rutger. Ruland. part. 4. de com-
miſſ. lib. 5. cap. 14. Trentacinq. lib. 1. reſol. 5. de le-
git. Quirin. Kubach. cent. 2. quæſt. jur. illuſtr. decur.
9. q. 7. Giphan. in antinom. jur. civ. diſp. 1. in coroll.
Cujac. lib. 3. obſ. 30. Thoming. dec. 32. Arumæus,
diſp. Pandect. 8. th. 15. Cothman. reſponſ. 16. volum.
4. ubi utramque in partem multas rationes affert.
Porro, quæ pronunciato noſtro obſtare videntur, ac-
curate refutavimus in orationibus noſtris, Orat. 24.
item in §. aliæ autem 2. Inſtit. de donat. numer. 54. &
ſeqq.

Illud hic addendum, pauloque fuſius demonſtran-
dum eſt: quod † pater ad ſubminiſtrationem ſump- 11
tuum ſtudiorum cauſa à filio cogi poſſit, per textum
in l. ſi quis. à liberis. 5. §. non tantum. 12. ff. de ag-
noſcend. & alend. liber. ubi Ulpianus, non tantum,
inquit, alimenta, verum etiam cetera quoque
onera liberorum, patrem à Judice cogi præbere.

Quid per cetera onera, Juriſconſultum intellexiſſe pu-
12 tabimus? an † ea, quæ alias in legatis nomine ali-
mentorum veniunt? ut ſunt veſtitus, & habitatio,
juxta l. legatis. 6. ff. de alimen. vel cibar. legat. At
quis negabit, aliam eſſe rationem in legatario, cui
ſaltem jure teſtamenti alimenta legata debentur, ut
merito eo legato tantum veſtitus, & habitatio, non
autem cætera, quæ ad diſciplinam pertinent contine-
13 ri debeant: aliam in † filio, cui jure naturæ alimen-
ta, id eſt, omnia ea, quæ ad vitam humanam honeſ-
te ſuſtentandam neceſſaria ſunt, pater præſtare tene-
tur? Proinde cum pater liberis non alimenta ſolum,
ſed & cætera onera præbere jubeatur: quis non videt,
per cætera onera Juriſconſultum dicto loco aliquid
amplius requirere voluiſſe, nempe ſumptus, qui ad
diſciplinam pertinent: quos alias ſub alimentorum le-
gato non contineri, Javolenus reſpondit, in d. l. le-
gatis. 6. ff. de aliment. vel cibar. legat. Accedit tex-
14 tus † clarior in l. de bonis. §. 6. non ſolum 3. ff. de Car-
bon. edict. ubi Paulus, non ſolum, inquit, alimen-
ta Pupillo præſtari debent: ſed & in ſtudia, & in
cæteras neceſſarias impenſas debet impendi, pro modo
facultatum: Idcirco jubetur quoque tutor mercedes
conſtituere pupilli præceptoribus ab eodem Juriſcon-
ſulto, in l. cum plures. 12. §. cum tutor. ff. de admi-
niſtrat. & peric. tutor. Nemo autem, opinor, dubi-
tabit: multo magis hoc à patre requirendum, cum à
tutore id exigi videamus.

Huc faciunt & alii apertiſſimi juris noſtri textus.
15 Quid etenim † aliud vult Alexander Imp. in l. Ma-
cedoniani. 5. C. ad SC. Macedonianum? ubi diſertis ver-
bis reſcripſit: non obſtare ſenatuſconſulti Macedonia-
ni auctoritatem, quo minus pecunia filiofamilias ſtu-
diorum cauſa alibi degenti credita, à patre exigi poſ-
16 ſit. Huic conſentit Ulpianus in † l. item ſi filiusfa-
milias. 7. §. quod dicitur. 13. ff. eod. titul. Quod dici-
tur, ait, in eo, qui ſtudiorum cauſa abſens mutuum
acceperat, ceſſare ſenatuſconſultum: ita locum habet,
ſi probabilem modum in mutua pecunia non exceſſit,
&c. Ubi in ſequentibus, ad verbum, ſolebat, plus
dicit Accurſius, ſubjungens: patrem teneri ad ſolu-
tionem pecuniæ, ſtudiorum cauſa filiofamilias cre-
ditæ, licet contra voluntatem ejus in Scholis filius
verſetur. Quocirca exponit verbum ſolebat, pro ſo-
lere debebat: ut & in d. l. Macedoniani 5. verb.
non recuſaret, pro, non recuſare deberet. Evi-
dens etiam pro hac ſententia ratio deſumi poteſt à
17 dote: ad † cujus præſtationem patrem teneri, extra
omnem dubitationis aleam poſitum eſt. leg. qui li-
beros. 19. ff. de rit. nupt. l. ultim. §. utramque. C.
18 de dot. promiſſ. Quid ita? nempe † ut civitas libe-
ris repleatur. l. 1. ff. ſolut. matr. Quis vero ingenio
tam hebes, qui non intelligat pluris intereſſe Rei-
publicæ, repleri eam viris eruditis, quam nudis,
ac rudibus hominibus, qui nec Deo, nec hominibus
proficui ſint? Quid enim eſt Reſpublica ſine conſi-
lio? Quid conſilium ſine erudita ſapientia? Qualis
autem ſapientia, ſine ſacroſancta Theologia? ſine
divina Juriſprudentia? ſine aureæ Medicinæ ſcientia?
19 ſine præclaro Philoſophiæ ſtudio? Etenim † abſque
Theologiæ notitia, in tenebris totus miſere palpita-
ret mundus: omnes denſa cæcitatis caligine merſi eſ-
ſent: nulla ſalutis ſpes, nulla conſcientiæ tranquilli-
tas apud homines invenienda: ſed æternæ mortis ſup-
plicium, & præſentiſſimum animæ periculum expec-
20 tanda forent. Sive † Juriſprudentiæ ſcientia nulla
ſubſiſtit Reſpublica: pax omnis exulat: peſſum abit
concordia: ſocietatis humanæ vinculum rumpitur:
in exilium relegatur pietas: cœlum terræ, quadrata
rotundis miſcentur: veritas ipſa periclitatur: & di-
vina illa Aſtrea à mortalibus ſeceſſum facit: honeſ-
tas denique omnis funditus extirpatur. Cuinam ſine
Juriſprudentiæ cognitione exploratum eſſe poterit,
quid ſuum, quid alienum? Quis ſuum cuique jus
reddet? Quis viduæ, pupillo, inopi, oppreſſo, pe-
regrino ſuccurret? Quid erit inter mortales æquabile?
Quid juſtum? Quid concors? Ubi ulla ſedem fixam
habitura eſt virtus, ſi Juriſprudentiam ſuſtuleris? Quid
21 † vero de aurea dicam medendi facultate? Quæ cor-
poris ſanitatem tum integram retinet, tum amiſſam
recuperat: corporis, inquam, ſanitatem, omni auro,
22 atque argento longe pretioſiorem. Quam item † ne-
ceſſaria Reipublicæ ſit Philoſophia, vel unico divini
Platonis teſtimonio evincitur, quo tum demum bea-
tas fore Reſpublicas dixit, ſi eas aut Philoſophi cœ-
piſſent regere, aut qui regerent, philoſophari. Cum
† igitur Reſpublica abſque viris eruditis diu conſiſ- 23
tere atque conſervari nequeat: quid ni ſtudiorum ma-
jor, quam dotis, vel alimentorum favor habeatur?
Et cum ad dotis, ac alimentorum præſtationem ex ne-
ceſſitate pater teneatur: quid ni etiam ad ſubminiſtra-
tionem ſumptuum ſtudiorum cauſa faciendorum? Hinc
de * jure canonico patres filiis ſuis iſtiuſmodi ſump- 24
tus denegantes, excommunicati cenſentur. Si quis re-
liquerit proprios filios, & non eos aluerit, & (quod
pietatis eſt) neceſſaria non præbuerit; ſed ſub occa-
ſione continentiæ negligendos putaverit, anathema ſit
cap. ſi quis reliquerit. 14. diſt. 30.

Cum † quo, & jus divinum evidenter conſentit. 25
Si filii tibi ſunt, erudi illos, traditur Eccleſiaſtic.
cap. 7. ver. 25. Noli ſubtrahere à puero diſciplinam,
inquit ſapientiſſimus Rex Salomon, proverb. cap. 23.
ver. 13. Item, erudi filium tuum, & refrigerabit te,
& dabit delicias animæ tuæ, idem Rex inculcat, Pro-
verb. 29. ver. 17. & alibi. Hæc tam † obvia, tam- 26
que nota ſunt, ut etiam Ethnici extra verbum Dei
illa haud inviti comprobent. Unde Philoſophorum
Princeps Ariſtoteles ad Alexandrum in hæc verba ſcrip-
ſit: præcipe nominibus tuis, ut doceant filios ſuos
ſcientiam litterarum. Hinc quoque ut patres ad filios
erudiendos eo magis incitarentur, legem tulit pru-
dentiſſimus Athenienſium Legiſlator Solon, qua ſan-
ciebatur, filium ad alimenta neceſſaria patri non te-
neri, quando pater ei nullam artem contuliſſet. Ex
quibus omnibus liquido apparet: patrem à filio om-
nino cogi poſſe ad neceſſarios ſumptus ſtudiorum cauſa
præſtandum.

Nihil juvat † duros, iniquos, & tenaces illos pa- 27
rentes (qui ſumptus ſtudiorum filiis prorſus denegant)
jus patriæ poteſtatis, quod olim vitæ, & necis fuit
in liberos, atteſtante Paulo JC. in l. in ſuis. 11. ff. de
liber. & poſth. hæredib. inſtit.

Etenim * tam ex jure divino, quam jure civili 28
conſtat, quod jus illud in pietate potius, quam in
atrocitate conſiſtere debeat. l. divus. 5. ff. ad leg. Pomp.
de parricid. l. unic. Cod. de his, qui parent. vel lib.
occid. Patres (inquit Divus Apoſtolus, gentium ille
Doctor, Paulus, Epiſtol. ad Coloſſenſ. c. 3. ver. 21.)
nolite † ad indignationem provocare filios veſtros, ut 29
non puſillo animo fiant. Item, nolite ad iracundiam
provocare filios veſtros, ſed educate illos in diſcipli-
na, & correptione Domini, Epheſ. 6. v. 4. Permiſ-
ſa * equidem patri eſt, imo vero mandata ac præ- 30
cepta decens, & moderata quædam caſtigatio, ac
liberos corrigendi poteſtas, Proverb. c. 13. ver. 24. c.
19. v. 18. c. 23. v. 13. & 14. & 29. v. 15. item Eccl.
cap. 30. v. 8. & aliquot ſeqq. Veruntamen hæc, &
alia complura ſacræ Scripturæ loca protervos in pri-
mis, & contumaces liberos concernunt. Ita enim ha-
betur Deuter. cap. 21. ver. 18. & tribus ſeqq.

Si * genuerit homo filium contumacem, & proter- 31
vum, qui non audierit patris, ac matris imperium,
& coercitus obedire contempſerit: apprehendent eum
& ducent ad Seniores civitatis illius, & ad portam
judicii, dicentque ad eos: Filius noſter iſte protervus,
& contumax eſt: monita noſtra audire contemnit:
comeſſationibus vacat, & luxuriæ, atque conviviis:
lapidibus eum obruet populus civitatis, &c. Quo reſ-
picit etiam reſcriptum Alexandri Imperatoris in l. fi-
lius. 3. C. de patr. poteſt. quo * patri permittitur caſ- 32
tigare filium ſuum, qui pietatem patri debitam non
agnoſcit, & in hac contumacia perſeverat. Aſt in eo,
qui nec contumax, nec protervus eſt, nulla emen-
datio neceſſaria eſt. Cur itaque jus patriæ poteſtatis
eo uſque extenderemus, ut ejus vigore patri licitum
eſſet filium ſtudiis deditum pro lubitu ab iiſdem abſ-
trahere? Imo vero ipſe pater neceſſarios filio ſump-
tus renuens; ſicque pietatem debitam non agnoſcens,
indignum ſe reddit patria poteſtate. Et certe haudqua-
quam putare debemus, hodie præſertim, tantam eſſe
vim patriæ poteſtatis, ut ejus prætextu quidvis patri
in liberos conceſſum ſit, aut ut propter eam aliquid
contra pietatem, honeſtatem, ac bonos mores face-
re, aut adverſus Rempublicam moliri audeat. Nam * 33
contra potius conſtat, patrem, qui ad delendam, at-
que oppugnandam patriam venit, non ſolum impune
à filio occidi poſſe; ſed & præmio filium idcirco affi-
ciendum eſſe, teſtante Marcello JC. in l. minime. 35. ff.
de relig. & ſumpt. funer. Notum * eſt illud Periclis, 34
qui rogatus ab amico, ut pro cauſa ejus falſum dejera-
ret, reſpondit: oportet me juvare amicos, ſed uſque ad
aram, hoc eſt, religionem, vel conſcientiam. Idem
quo-

quoque huc non inepte accommodari poſſe videtur. Ete-
35 nim † obtemperandum quidem parentibus: ſed uſque ad aram, id eſt, dummodo non impia; non iniqua, non improba, non talia, quæ ad everſionem, & interitum Rerumpublicarum tendunt, poſtulent. Hic nimirum ceſſant ſacra paterna: hic nullum ſibi vendicat locum nexus paternus: hic amittit vires ſuas familiæ vinculum: facile ut appareat, inſcite, & minus argute ratiocinari eos, qui concludunt, quod pater jure patriæ poteſtatis poſſit filium ſuum tam à ſtudiis prorſus ab initio detinere, quam ſumptus poſtmodum denegare, adeoque pro liberrima voluntate ſua à ſtudiis inceptis revocare.

Sed (inquiunt Parentum iſtiuſmodi iniquorum defenſores) aliæ firmiores rationes pro parentibus, ſumptus ſtudiorum filiis denegantibus, militare videntur.
36 Primo † enim Ulpianus *in d. l. quæ pater. 50. ff. famil. erciſc.* Quæ pater, ait, filio emancipato ſtudiorum cauſæ peregre agenti ſubminiſtravit, ſi non credendi animo pater miſiſſe fuerit comprobatus, ſed pietate debita ductus, in rationem portionis; quæ ex defuncti bonis ad eundem filium pertinuit, computari æquitas non patitur. Ex quo textu luculentiſſime patet; poſſe patrem etiam credendi animo hoſce ſumptus ſubminiſtrare: ſicque nullo modo ad eoſdem ſuppeditandos cogi. Si quidem ſi obligatus eſſet ad ſubminiſtrationem illorum ſumptuum: utique ſolutione liberaretur duntaxat ab illa obligatione, nec filium rurſus obligare poſſet ad reſtitutionem. Cer-
37 ta † namque, & indubitata eſt juris regula: quod eadem ſolutio non poſſit parere duos contrarios effectus. *l. cum is. 32. §. 1. ff. de condict. indebit. l. qui hominem. 34. §. ultim. ff. de ſolutionib.* Deinde huc facit, quod gloſſa, & DD. aiunt *in l. filiæ 18. C. famil. erciſc.* libros, & reliquas impenſas ſtudiorum à patre donari, ſi non poſtea contrarium ejus judicium appareat, eamque donationem morte convalidari. At qua opus eſſet convalidatione, ſi compelli poſſet pater ad hujuſmodi impenſarum præſtationem? Qualis item hæc eſſet donatio ſi ad eam cogi poſſet
38 pater? Nam † donari dicitur, quod ex mera liberalitate, nullo jure cogente, conceditur. *l. donari. 29. ff. de donationib. l. donari. 82. ff. de reg. jur.* Nulla inſuper in toto jure extat actio, quæ adverſus patrem, ſumptus ejuſmodi denegantem, competere poſſit. Unde colligere promptum eſt, eundem nec cogi poſſe à filio ad ſubminiſtrandos hujuſmodi ſumptus. Nam adverſus quem nullam actionem intendere poſſumus: eum judicio conveniendi, atque adeo cogendi facultatem non habemus. *l. ſi pupilli. 6. §. videamus. ff. de negoc. geſt.*

Ceterum ad tres haſce modo adductas rationes quod
39 attinet: eæ uno ictu concident, ſi † ſaltem conſideraverimus cauſam, ex qua pater ad ſubminiſtrationem ſumptuum, in ſtudia filii impendendorum, obligatus dicitur. Cauſa autem hujus obligationis non eſt contractus, nec quaſi contractus: non etiam delictum, vel quaſi delictum. Unde haud difficulter animadvertimus, nullam hic ſubeſſe civilem obli-
40 gationem. At * enimvero ſubeſt nihilominus naturalis obligatio; ex qua licet nulla oriatur actio: tamen propter eam dicitur aliquis naturaliter obligatus, *argum. l. juriſgentium. 7. §. ſed cum nulla. 4. ff. de pact. l. ſed ſi paterfamilias. 9. §. ultim. & l. ſeq. ff. ad SC. Macedon. l. Stichum. 95. §. naturalis. 4. ff. de ſolutionib.* Manet igitur verum, & immotum: patrem non quidem civiliter, ſed tamen naturaliter ad ejuſcemodi ſumptuum præſtationem obligatum eſ-
41 ſe. At cum hic actio deficiat: quo † remedio compelli poterit pater, ut ſtudiorum cauſa ſumptus ſubminiſtret? Putarem ſane, officio judicis eum compelli poſſe: quemadmodum etiam alimenta non jure actionis, ſed judicis officio petuntur, ut tradit Bartolus juris noſtri Coryphæus *in l. ſi quis à liberis. 5.*
42 *§. non tantum. ff. de agnoſcend. & alend. liber.* Qui * autem judicis officium implorare poteſt, actionem quoque habere dicitur, *argum. l. actionis. 34. ff. de verb. ſignif. juncta l. quod ſi minor. 24. §. fi. ff. de minorib. 25. ann.* Nec recte infertur, quod pater non
43 poſſit dici obligatus, cum * ex liberalitate illiuſmodi ſumptus ſuppeditaret. Quemadmodum enim pater, qui dotem dat, naturale debitum exolvere dicitur à Marciano JC. *in l. qui liberos 19. ff. de rit. nupt.* & ab Imp. Juſtiniano, *in l. ultim. §. utramque C. de dotis promiſſ.* & nihilominus munificentiam exercere aſſeritur ab Imp. Theodoſio, & Valentiniano, *in l. 2. §. proſpiciendum. Cod. de bonis, quæ lib.* ita quoque hoc in caſu dicendum eſt. Utrobique enim non vera, ſed impropria donatio eſt. *d. l. donari. 29. ff. de donat. & d. l. donari. 82. ff. de reg. jur.*

Præterea * duris iſtis, & ſordide parcis parentibus 44
non patrocinatur textus *in l. omnimodo. 30. §. imputari. C. de inoffic. teſtam.* ubi filio imputantur in legitimam, quæ occaſione militiæ ex pecunia patris acquiſivit. Atqui nemo dixerit patrem cogi poſſe, ut ſuis ſumptibus militiam filio, in caſtris militantis præparet, adornet, atque inſtruat. Quinimo contra manifeſtum eſt: quod pater filium caſtra ſequi voluetem prohibere, ac domi detinere poſſit. Quod ſi hoc procedit, in vera, & armata militia: utique multo magis obtinebit in togata illa, & legali ſtudiorum militia.

Frequens enim, & probabile eſt argumentum ab
armata * militia ad legalem, ut docet Everhard. à 45
Middelburg. *in loc. à milite armata, ad milit. cœleſtis milit.* Non, inquam, textus ille duris parentibus patrocinatur. Nam palam eſt, illum textum exaudiendum eſſe de ea militia, quæ vendi, & ad hæredes tranſmitti poteſt.

Erat * ſi quidem militia officium quoddam, ex quo 46
quis commodum, & emolumentum percipere poterat, ut ex Cujacio *in l. 3. ff. de minoribus* docet Dominicus Arumeus *Exercit. Juſtin. 9. th. 6.* Ad militiam vero armatam quod attinet: certe ſi Reipubl. ſalus poſtulet, ab ea filius in tantum prohiberi non poteſt a patre, ut potius, re ita ferente, & pater, & filius ad arripienda arma à Magiſtratu cogi poſſint. Patriæ quippe in primis, deinde parentibus nati ſumus.

Denique † nihil in contrarium urget Scævolæ reſ- 47
ponſum *in l. fin. ff. de hæreditat. petit.* ubi pater repetere poteſt ea, quæ in honorem filii erogavit. Nemo autem dubitabit, quin & illa, quæ in ſtudia filii impenduntur, in ejuſdem honorem erogata cenſeantur: præſertim cum ob artium diſciplinas, prope cognitas, quiſpiam ad decus, & gloriam, adeoque ipſum dignitatis culmen evehatur.

Honos † enim alit artes, ut præclare Cicero ex Pla- 48
tone ait: omneſque gloria ad ſtudia accenduntur. Cum itaque generaliter, quæ ob honorem filii pater erogavit, repetere poſſit: quis eundem quæſo ad ſubminiſtrationem ejuſcemodi ſumptuum obligatum cenſebit? An enim quenquam repetere poſſe dicemus, quod jure coactus præſtitit? Nihil, inquam, in contrarium urget adductum Scævolæ reſponſum: quandoquidem proponitur in eo caſus, in quo filius propria bona habebat. Noſtra autem ſententia duntaxat tum procedit, quando filius nulla habet bona materna, vel alia.

Alioquin † enim ex his potius ſtudiorum impenſas 49
fieri debere, non dubium videtur. Et ſane non eſt, ut quiſquam arbitretur, hanc noſtram ſententiam ſine ulla limitatione obtinere. Quid etenim, ſi pater egeſtate premeretur, & plures haberet liberos? Anne unum ſolummodo ditabit, & reliquos, quos pari amore diligit, fame perire ſinet? Quid item, ſi filius eſſet pſeudoſcholaſticus, vagus, & ignavus? Quid, ſi eſſet luxurioſus, & protinus ſcorto pecuniam daturus? ut loquitur Julianus JC. *l. ſi quis cum ſciret. 8. ff. pro empt.* Anne pater ſumptus ſuppeditare tenebitur perdituro? ut inquit Ulpianus, *in l. ſi vero non remunerandi. 12. §. ſi adoleſcens. ff. mandati.* & Paulus JC. *in l. quod ſi minor. 24. §. reſtitutio. ff. de minoribus.* Verum extra hos, ſimileſque caſus, patrem à filio ad ſubminiſtrationem ſumptuum ſtudiorum cauſa compelli poſſe, firmiter concludendum eſt. Et ita in terminis tradit Petrus Rebuff. *in prædicto tractat. de privileg. Scholarium, &c. privileg. 53.* Hancque rem explanatius declaravi *in Orationibus meis orat. 23.* item *ad d. §. aliæ autem 2. Inſtit. de don. n. 66. ſeqq.* Harp.

(g) *Morte confirmetur.*) Adde, quod confirmatur donatio facta à patre filio in poteſtate, morte, ſi ſit deventum ad rei traditionem vel quaſi; commune dixi *in collecta mea*, ubi *infra n. 93.* Giach.

Bene ejus morte confirmatur.) Quod † donatio à pa- 50
tre in filiumfamilias facta morte ipſius patris ſola confirmetur, ſi non appareat, patrem mutaſſe voluntatem, probatur per textum *in l. donationes, quas parentes. 25. C. de donationib. int. vir. & uxor. l. filiæ. 18. C. famil. erciſc.* Et tradunt Bartol. Jaſon. & Crotus *in d. l. frater à fratre. 38. ff. de condict. indeb.* hoſque citans Menochius *in tract. de præſumptionib. præſumpt. 29. nu. 66.* D. Bocer. *d. commentar. de donationib. cap. 3.*

cap. 3. n. 8. Arumæus *Exerc. Juſtin. 6. th. 14. in addit.* Matth. Stephani *cent. 2. quæſt. 44. littera D,* & Vaconius à Vacuna *lib. 4. declarat. 57. nu. 10.* Præterea donationem a patre in filiumfamilias collatam confirmari tacita ratihabitione patris poſt filii emancipationem, conſtat *ex l. donationes 31. §. pater. 2. ff. de donationibus & l. ſive emancipatis. 17. C. eod.* Harp.

(h) *Donatio ipſa confirmabitur.*) Quod hæc donatio non confirmetur juramento, tenuit Bald. *in c. cum contingat. de jurejur.* Paul. de Caſtr. *conſ. 342. in c. circa bona. volum. 1.* Fulgoſ. *conſ. 199.* Cor. *conſil. 9. lib. 2. conſil. 188. in princip. lib. 4.* Contraria tamen opin. quod ſcilicet firmetur juramento, videtur magis communis. De hoc vide per Ant. Gab. *lib. 3. commun. opin. tit. de donat. concl. 4.* Govean.

Nunquid ex virtute juramenti donatio ipſa confir-
51 *mabitur.*) Donationem factam † à patre filio valere, quando pater donationem ipſam juramento confirmavit, poſt Clarum noſtrum, & ab eo congeſtos hoc loco, docent Fernand. Vaſqu. *de ſucceſſio. creat. lib. 2. §. 18. requiſit. 19. n. 162.* Everhard. à Middelburg. *in Topic. loco, à vi juramenti, num. 22.* Mynſinger. *cent. 2. obſerv. 33.* Andr. Gail. *lib. 2. obſer. 83. n. 7. & ſeqq.* Joan. Gutierrez *in tract. de juramento confirmator. part. 1. cap. 4. n. 4.* hoſque referens D. Bocer. *d. commentar. de donat. cap. 3. n. 7.* Qui tamen ſubjicit, juris rationem non admittere, ut juramento iſt-
52 hæc donatio confirmetur. Tum quia † quod filiusfamilias acquirit, patri acquirit. *§. 1. Inſtitut. per quas perſon. cuique acquirit. d. l. placet. 79. ff. de acquir. vel amitt. hæredit.* etiamſi obligatio ſit, *initio tit. Inſtit. per quas perſon. nobis obligat. acquirit.* Nemo au-
53 tem ſibi ipſi obligatur. Tum † quia inter patrem, & filiumfamilias lis nulla eſſe poteſt. *l. lis nulla. 4. ff. de*
54 *judic.* Tum quia † juramentum eſt acceſſio ipſius donationis: qua non ſubſiſtente, nec ipſum juramentum vires ei præbere poterit. *c. acceſſorium. 42. de reg. jur. in 6.* Proinde etiam nullum hic pejrurium committitur, Donell. *lib. 21. comment. cap. 13. pag. 537.*
55 Tum poſtremo, quia † quod una via prohibitum eſt, alia via permitti non debet. *c. cum quid una. 84. de reg. jur. in 6.*

Non adverſatur textus *l. cum pater. 77. §. filia ma-*
56 *trem. 23. ff. de legat. 2.* ubi † licet teſtamentum nullo jure factum ſit; nihilominus tamen propter jurisjurandi religionem fideicommiſſa præſtanda veniunt. Ibi enim juramentum enixam ſaltem jurantis voluntatem detegit: non vero ejus potentiam auget.

Similiter non obſtat *Auth. ſacramenta puberum. C.*
57 *ſi adverſus vendition.* ubi dicitur, ſacramenta † inviolabiliter cuſtodienda eſſe. Loquitur namque authentica iſta de contractu, ſive conventione, quæ jure valet. Plura, quæ huic opinioni refragari videntur, nervoſe diluit D. Bocerus *loco prælleg.* Et eadem de re videatur Men. *d. lib. 3. præſumpt. 29. numer. ultim.* & Bernardus Greven *libr. 2. pract. obſervat. concl. 38.* Harp.

(i) *Quod firmetur juramento.*) Adde, atque commun. eſſe vide etiam de hac communi *in collect. mea comm. opin. verb. donatio. nu. 79.* Et de donatione facta filiofamilias, quæ ab initio non valet, & quæ ad nutum patris revocari poteſt, ſi ſit morte confirmata, quod imputetur ei in legitimam, commune vide per Rol. *conſ. 12. nu. 31. vol. 2.* ubi alios retulit. At non idem de donatione facta filio in poteſtate à patre comm. per Rol. *ibid. n. 29.* niſi aliter ſit dictum, commune per eund. *ibid. n. 32.* Et ubi confirmatur morte adverte, quod ſumit robur, prout ex tunc commune per eund. *ibid. nu. 40.* Et de omnibus iſtis commun. concluſ. dixi, ubi ſup. *n. 89. cum multis.* Giach.

QUÆSTIO IX.

SUMMARIA.

Ex Claro.

1 *Donatio inter virum, & uxorem, an valeat.*
2 *Et quid in donatione cauſa mortis.*
3 *Et quid ſi appoſitum ſit juramentum.*
4 *Et quid ſi talis donatio ſit ſimulata, vel præſumpta.*
5 *Et quid ſi facta ſit in compenſationem ſenectutis, vel ignobilitatis.*
6 *Et an confirmetur morte donantis.*
7 *Et an eo caſu retrotrahatur ad tempus factæ ipſius donationis.*
8 *Et quid ſi excedat ſummam quingentorum ſolidorum.*

Ex Additionibus.

1 *Cur donatio inter virum, & uxorem ſit prohibita multiplex ratio, & n. 6.*
2 *Reciprocæ inter conjuges donationes conſuetudine Germaniæ ſuſtinentur.*
3 *Ecquid donatio mortis cauſa inter conjuges ſit prohibita.*
4 *Cuicunque legari, eidem & mortis cauſa donari poteſt.*
5 *An ſimplex inter conjuges donatio juramento confirmetur.*
6 *Juramentum contra bonos mores præſtitum non eſt obligatorium.*
7 *Donatio à marito ignobili conjugi nobili, aut à marito ſene conjugi juvenculæ facta, nunquid valeat.*
8 *Omnis donatio inter conjuges indiſtincte interdicta.*
9 *An iſthæc donatio morte donatoris confirmetur.*
10 *Confirmatio illa, quæ fit per mortem mariti, reſpectu dominii non retrotrahitur ad tempus factæ donationis: ſed tantum contemplatione fructuum perceptorum.*

QUæro, nunquid (a) donatio inter virum, & 1
uxorem valeat? Reſpon. quod regulariter non valet, *l. 1. ff. de donat. inter virum, & uxorem.* Quod optima ratione introductum fuit, ne ſ. conjuges mutuo amore ſe ſpoliarent, ut dicit text. *ibid.*

Et hæc quidem concluſio locum habet, non ſo- 2
lum in donatione inter vivos, ſed etiam (b) in donatione cauſa mortis. Nam & ipſa inter conjuges facta nihil valet. Ita gl. *in l. 2. in pr. in verb. Legatum, ff. de dote præleg.* quam dicit eſſe ab omnibus probatam Did. *in Rubr. de teſt. in 3. par. n. 2.*

Sed quid ſi in ipſa donatione appoſitum ſit jura- 3
mentum, nunquid ex virtute ipſius juramenti talis donatio (c) confirmabitur? Reſpond. quod in hac quæſtione variæ fuerunt Scribentium opiniones. Nam Bart. *in l. qui teſtamentum, ff. de probat.* tenuit, quod talis donatio non confirmetur juramento. Et dicit Soc. *conſ. 66. n. 12. & ſeqq. lib. 1.* quod longe plures, & excellentiores Doct. & longe majoris auctoritatis tenent hanc partem. Contrariam autem ſententiam, ſcilicet, quod imo hujuſmodi (d) donatio inter virum, & uxorem confirmetur juramento, tenuit Bart. ſibi contrarius, *in l. Sejus, & Augurius in fin. ff. ad leg. Falcidiam.* Et dicit Socin. pariter ſibi contrarius *conſil. 77. poſt n. 15. verſ. Nec obſtat ſeptima, lib. 1.* quod ita concludunt communiter DD. Hanc etiam opin. dicit eſſe communem Imol. *in c. cum contingat, poſt nu. 89. de jurejur.* Alex. *conſil. 8. n. 3. lib. 2. & conſ. 157. n. 17. eod. vol. & conſ. 152. n. 6. lib. 6. & conſil. 54. n. 8. lib. 7.* Aret. *conſ. 74. n. 6.* quem refert Soc. jun. *conſil. 44. n. 6. lib. 2.* Ruin. *conſ. 132. n. 3. lib. 4. & conſ. 137. n. 2.*

eod. vol. Corn. *conſ.* 163. *in lit. B, lib.* 1. *&* *conſ.* 37. *in littera C, lib.* 4. Abb. *in c. fin. n.* 9. *de donat. inter vir. & uxor.* ubi dicit, quod hæc opin. communiter tenetur, *&* *conſil.* 96. *n.* 1. *lib.* 2. quem refert Gramm. *deciſ.* 103. *nu.* 73. Jaſ. *in l. pacta quæ contra, n.* 5. *C. de pactis* Dec. *in d. l. pacta, quæ contra n.* 7. *& conſil.* 222. *poſt n.* 6. *& conſ.* 240. *n.* 1. Claud. *in l. is cui bonis, n.* 24. *ff. de verb. oblig. & in l. ſi divortio n.* 11. *eod. tit.* Ruin. *conſ.* 190. *n.* 3. *li.* 1. *& conſ.* 179. *n.* 3. *eod. vol.* Bertrand. *conſ.* 175. *n.* 3. *lib.* 1. *in* 2. *par. & conſ.* 163. *poſt n.* 1. *lib.* 2. *in* 2. *parte, & conſ.* 208. *n.* 5. *lib.* 3. *in* 2. *parte,* Rubeus *conſ.* 25. *n.* 5. *& conſ.* 54. *n.* 3. Pariſ. *conſ.* 86. *n.* 14. *lib.* 3. Rip. *lib.* 3. *reſponſ. c.* 4. *n.* 6. *& c.* 6. *per totum, & c.* 17. *n.* 1. Alciat. *in d. c. cum contingat, n.* 196. *& in l. probrum, in verbo, Non natura, ff. de verb. ſignif.* Bello. *conſil.* 4. *n.* 2. *in fin. & conſ.* 87. *n.* 3. Crau. *conſ.* 81. *poſt n.* 1. *verſ. Sed præmiſſis, & conſil.* 229. *poſt n.* 4. *verſ. Quæ concluſio, & conſ.* 245. *poſt numer.* 12. *verſ. Nec dicatur.* Soc. jun. *conſil.* 47. *n.* 15. *lib.* 3. Duen. *reg.* 219. *in* 2. *ampliatione. verſ. Secus tamen.* Alba. *conſ.* 4. *n.* 12. Didac. *in Rubr. de teſtam. in* 2. *par n.* 10. Et ab hac opin. tanquam apud Doctores noſtri temporis indubitabili, non eſſet judicando, aut conſulendo recedendum: Poteſt enim hoc caſu juramentum ipſum obſervari ſine interitu ſalutis æternæ, ideo ſervandum eſt, cum non ſit præſtitum ſuper promiſſione, quæ dici poſſit eſſe contra bonos mores. Faciunt, quæ dixi ſupra *q. prox. verſ. ſed quæro.*

4 Hæc tamen concluſio, quæ habet, quod donatio inter virum, & uxorem confirmatur juramento, intelligenda eſt, ut procedat in vera donatione: nam ſi eſſet donatio ſimulata, vel præſumpta, puta, quæ reſultat ex confeſſione dotis receptæ in caſibus, in quibus præſumitur facta animo donandi, talis donatio non confirmatur juramento. Ita dixit (*e*) Cyn. *in l.* 1. *in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & eſt communis opin. ut ait Soc. *conſ.* 61. *col.* 3. *lib.* 1. prout illum refert, & ſequitur Didac. *lib.* 1. *reſolut. c.* 7. *n.* 5. Curt. jun. *conſ.* 95. *n.* 4. Grat. *conſ.* 55. *n.* 40. *lib.* 1. Cum enim inter cetera juramentum, ad hoc ut valeat, debeat habere comitem veritatem, præſuppoſita ſimulatione contractus, nihil poteſt operari. Bene verum eſt, quod hujuſmodi donatio ſimulata, & præſumpta confirmatur morte mariti, ut dixi infra *verſic. Scias autem*; & in hoc propoſito, quando confeſſio dotis receptæ cenſeatur facta animo donandi, videnda ſunt ea, quæ dixi infra §. *Dos.*

5 Sed pone, quod maritus ignobilis, aut ſenex ducat (*f*) puellam, vel nobilem, in uxorem: nunquid ipſe poterit in compenſationem ſuæ ignobilitatis, vel ſenectutis aliquid illi donare? Reſpon. quod ſic, & talis donatio valebit. Ita videtur ſenſiſſe gl. *unica in l. ſi voluntate. C. de dotis promiſſ.* & eſt communis opin. ut atteſtatur Bald. Novell. *de dote, in* 10. *parte, n.* 8. *& ſeqq.* Jaſ. *in l. ſi divortio, ff. de verb. oblig.* prout illum refert Pariſ. *conſ.* 86. *n.* 18. *lib.* 3. licet ego non reperiam Jaſ. *ibi* id atteſtantem. Tiraq. *de nobilitate, c.* 18. *n.* 19. & dicit Bart. *in d. l. ſi voluntate, in fin.* quod ita obſervat conſuetudo, prout illum refert Jaſ. *in d. l. ſi divortio. poſt n.* 13. quamvis Bart. in libro meo hoc non dicat.

Et hæc concluſio, licet in puncto juris non tranſeat ſine magna difficultate; eſſet tamen tenenda propter auctoritatem Doctorum, & communem obſervantiam. Item, quia eſt favorabilis mulieribus, quibus in dubio ſemper favendum eſt in rebus honeſtis: & re vera non poteſt negari, quin hæc donatio aliquo modo dicatur remuneratoria. Illam tamen ego intelligo, ut procedat in ipſo actu dotis conſtituendæ: ſed ſi fieret poſt conſtitutam dotem, crederem de illa eſſe judicandum, prout de ceteris donationibus ſimplicibus, quas mariti faciunt uxoribus: alias puellæ, & juvenes, quæ maritos habent ſenes, facile ab illis hujuſmodi donationes extorquerent ad earum libitum. Solent enim viri, qui ſunt ad venerem minus validi, nihil non concedere uxoribus ſuis, ut quod ex una parte deficit, ex alia ſuppleatur.

Scias autem, quod hæc concluſio, quæ habet, 6
quod donatio inter virum, & uxorem non valet, declaranda eſt, ut procedat, quantum ad hoc, ut ab initio ſuſtineatur, ita quod revocari non poſſit, ceterum ſi poſt factam donationem maritus voluntatem non mutaverit, eo caſu donatio ipſius morte mariti (g) confirmatur. *l. donat. quas parentes. C. de donat. inter vir. & uxor.* & ſuſtinetur in vim relicti potius, quam in vim contractus, & ideo de illa detrahitur Falcidia, ſicut de legatis, &c.

Sed hoc intellige, ut procedat, dummodo ante mortem mariti intervenerit traditio vera, vel ficta, & ſic aliquid, quod fungatur vice traditionis, alias vero ſi interveniſſet ſola promiſſio, non confirmaretur morte. Ita dicit Bart. *in l. Papin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* & ita tenent communiter Doct. ut ait Cæpolla *conſ. civil.* 8. *n.* 3. Dicit etiam Corn. *conſ.* 124. *in lit. B, lib.* 4. quod in hoc Doctores omnes concordant. Hanc etiam dicit eſſe communem Paul. de Caſtro, *conſ.* 138. *n.* 1. *lib.* 1. ubi atteſtatur, quod ita Doct. communiter tenent, quem refert Didac. *in d. rubr. de teſtam. in* 3. *par. n.* 3. Pariſ. *conſ.* 128. *n.* 8. *lib.* 1. Et in hoc propoſito, quando ſcilicet aliquid dicatur fungi vice traditionis, duo poſſunt exempla adduci. Primum, quando in donatione eſt appoſitum conſtitutum, illud enim habet vim fictæ traditionis, ut dixi infra *lib.* 7. & ideo operatur, quod donatio ipſa morte donantis confirmetur. Et hæc concluſio communiter approbatur, ut dicit Soc. *in l.* 1. §. *ſi vir. col.* 3. *verſ. Quarta, & ultima. ff. de acq. poſſ.* & dicit Cæpolla *in d. conſ.* 8. *n.* 4. quod ita tenent communiter Doct. Hanc etiam dicit eſſe commun. Pariſ. *in d. conſ.* 128. *n.* 19. Secundum exemplum poni poteſt, quando non eſt vera donatio, ſed præſumpta, ſeu ſimulata: puta, quia maritus conſtante matrimonio confeſſus fuerit ſe recepiſſe (*h*) dotem. Nam hujuſmodi confeſſio præſumitur facta animo donandi, ut dixi *in d.* §. *dos.* & confirmatur morte mariti, ex quo ipſa confeſſio receptionis habet vim factæ traditionis. Ita dicit mirabiliter gl. *in l. quod de ſuo, in gloſſ. fin. C. de dote cau. non n.* quam dicit eſſe communiter approbatam Soc. *conſ.* 79. *poſt n.* 1. *lib.* 4. Hanc etiam dicit eſſe communem Bald. Nov. *de dote, in* 10. *par. n.* 7. Soc. *in l.* 1. *n.* 17. *ff. ſolut. matr.* quem refert Didac. *lib.* 1. *reſolut. c.* 7. *poſt n.* 4. *verſ. Quod ſi confeſſio.* Quæ omnia nota, quia ſæpe contingunt in practica.

Sed quæro, nunquid hæc confirmatio, quæ fit 7
per mortem mariti, operetur, quod donatio ipſa cenſeatur facta tempore mortis ipſius mariti, an autem retrotrahatur etiam ad tempus factæ donationis? Reſp. quod reſpectu (*i*) dominii non retrotrahitur ad tempus factæ donationis, ſed bene trahitur retro reſpectu fructuum perceptorum. Ita dicit gl. *in l. talis ſcriptura. in gl. fin. ff. de leg.* 1. & hæc opin. commun. tenetur, ut dicit Paul. Caſtr. *in d. l. talis ſcriptura. n.* 4. *& ſeq.* Alex. *in d. l. talis ſcriptura. n.* 8. Hanc etiam opin. dicit eſſe communem Crot. *in repet. l. ſi is qui pro emptore. n. vigeſimoquinto ff. de uſucap.* ubi ſubtiliter examinat hunc articulum. Didacus *in rub. de teſtam. in* 3. *parte, n.* 5.

Quæro etiam nunquid hujuſmodi donatio confir- 8
metur morte (*k*) mariti, etiamſi excedat ſummam quingentorum ſolidorum, dato, quod non ſit inſinuata? dixi infra *q.* 16. *verſ. ſed quæro.*

ADDI-

ADDITIONES.

1 (*a*) N*Unquid donatio inter virum, & uxorem valeat.*) Donationem † ſimplicem, ſive propriam inter conjuges eſſe prohibitam conſtat *ex toto tit. ff. & C. de donationibus inter vir. & uxor.* Ratio hujus prohibitionis eſt: ne mutuo amore ſe invicem ſpolient conjuges: ne alter ditior, alter pauperior fiat: ne concordia maritalis pretio conciliari videatur, *l.* 1. 2. *&* 3. *ff. d. tit.* Hartman. Piſtoris *lib.* 1. *quæſt.* 44. *n.* 4. *& ſeqq.* Andr. Gail. *lib.* 2. *obſerv.* 40. *num.* 1. Petr. Nicol. Mozz. *in tractat. de dona. tit. de perſon. inter quas cadere poſſ. dona. n.* 31. Schneidevvin. *ad* §. *aliæ* 2. *n.* 57. *inſtit. de donat.* D. Bocer. *in Comment.*
2 *de donationib. c.* 3. *n.* 20. & eleganter Quirinus Kubachius *cent.* 2. *q. illuſtr. decur. ult. q.* 3. Enimvero † reciprocæ donationes (ut verbi gratia, bona prædefuncti conjugis ſine liberis ad ſuperſtitem conjugem perveniant) notiſſima Germaniæ conſuetudine invaluerunt, & à Camera Imperiali judicando confirmatæ ſunt, *arg. l. quod autem* 7. §. *ſi vir. & uxor.* 2. *& l. ult. ff. de donat. inter vir. & uxor. l. Aquilius* 27. *ff. de donationib. l. ſi pater* 12. *C. de inoff. teſt.* Gail. *lib.* 2. *obſer.* 40. *num.* 7. *& obſer.* 126. *n.* 2. *&* 3. Borcholt. *in tract. de pact. c.* 5. *n.* 90. Mynſinger. *cent.* 2. *obſerv.* 33. Treutler. *diſput.* 19. *th.* 4. *lit. B, vol.* 2. *Miſcellan. controv. aſſert.* 16. idque latius explicui *ad* §. *aliæ autem* 2. *Inſtit. de donat. numer.* 29. *& ſeqq.* Harp.

3 (*b*) *Sed etiam in donatione cauſa mortis.*) Quamvis † donationem cauſa mortis inter conjuges æque, ac inter vivos, prohibitam eſſe, Doctores communiter exiſtiment, poſt Clarum noſtrum, & Covar. ab eo hic allegatum teſtantur Mozzius *d. n.* 31. Eman. à Coſta *in c.* 1. *in princ. ſuper ver. legavit. de teſtam. lib.* 6. & alii: contrarium tamen veritati legum propius accedit. Diſerte ſiquidem Ulpianus reſpondit, inter virum, & uxorem mortis cauſa donationes eſſe receptas, *l. ſi eum* 9. §. *ult. ff. de don. inter vir. & uxor. Et ſubſequenti l.* quia 10. ejus ratione Cajus hanc aſſignat: quia in hoc tempus excurrit donationis eventus, quo vir & uxor eſſe deſinunt. Eandem ſententiam corroborat text. *in l. ubi ita donatur* 27. *ff. de mort. cauſ. donationib.* ubi Marcianus I. C. donationem ita factam, ut nullo caſu revocetur, ideo inter virum, & uxorem non valere dicit, quod non ſit donatio mortis cauſa, ſed inter vivos. Unde ſine ullo negotio colligitur, donationem mortis cauſa inter virum, & uxorem ſubſiſtere. Accedit text. *in l. penult. d. tit.* ex quo liquido apparet, donationem iſtam
4 inter conjuges eſſe validam. Adde, quod † regulariter, cuicunque legari poteſt, eidem & mortis cauſa donari poſſit: & nullo jure prohibitum ſit, quin à conjuge conjugi legatum relinquatur, *l. Marcellus* 15. *l. ſi debitor.* 17. *l. illud generaliter* 37. *ff. de mort. cauſ. don.* Et ita ſentiunt Ant. Gomeſ. *tom.* 2. *var. reſolut. jur. cap.* 4. *n.* 18. *verſ. nono.* Michael Graff. *lib.* 1. *recept. ſent.* §. *donatio cauſa mortis. quæſt.* 6. *n.* 1. Sneidevvin. *in* §. 1. *n.* 6. *& d.* §. 2. *n.* 60. *Inſtit. de donat.* Vaud. *lib.* 1. *qu.* 39. D. Bocer. *d. comment. de donat. c.* 5. *n.* 36. Thadeus Piſo *lib.* 4. *var. reſolut. cap.* 4. 15. Berlichius *par.* 2. *concl.* 1. *num.* 30. Eandem rem fuſius tractavi *in* §. 1. *Inſtit. de donat. n.* 58. *& ſeqq.* Harp.

(*c*) *Confirmabitur.*) Contrarium, quod ſcilicet non firmetur juramento, tenet Bart. *in l.* 1. *ff. de donat. inter vir. & uxor.* & ibi Fulg. & Salic. Baldus *in l. inclinos*, §. *fin. ff. de leg.* 1. Salic. *in l. cum multæ, C. de donat. ante nupt.* Vide Gabr. *li.* 4. *commun. opin. tit. de donat. concluſ.* 3. Govean.

(*d*) *Hujuſmodi donatio inter virum, & uxorem con-*
5 *firmatur juramento.*) Quod † ſimplex inter conjuges donatio juramenti religione confirmetur, ultra Clarum hoc loco noſtrum, & Doctor. per eum cumulatos, tenent Michael Graff. *d.* §. *donatio cauſa mortis. q.* 6. *n.* 3. Gail. *lib.* 2. *obſer.* 40. Mynſinger. *cent.* 2. *obſer.* 33. *n.* Ant. Gabr. *lib.* 2. *commun. concl. tit. de donat. concluſ.* 3. Vaſquius *lib.* 1. *controverſ. illuſt. c.* 38. *n.* 4. Jo. Gutierrez *in tract. de jurament. confirmator.* 3. *n.* 2. *cum ſeqq.* D. Bocer. *claſſ.* 2. *diſp.* 19. *th.* 10. *lit.* 2. *& d. comment. de donat. c.* 3. *n.* 23. & noviſſime Quirinus Kubachius *d. cent.* 2. *quæſt. illuſtr. decur. ult. quæſt.* 4. Verum contraria ſententia haud circumcirationem defendi poterit. Siquidem † non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum, *cap. non eſt* 58. *de regul. jur. in* 6. Hoc autem juramentum contra bonos mores eſſe pateſcit, *ex d. l.* 1. 2. *&* 3. *ff. de donat. inter vir. & uxor.* Tum quia donans ad paupertatem reduceretur: tum quia cura educandi liberos negligeretur: tum quia daretur occaſio divortii: tum quia matrimonia venialia eſſent: tum etiam quia prohibitio juris civilis hoc pacto plane eluſoria foret: tum denique quia alteruter conjugum facile blanditiis induci ad jurandum poſſet. Et ita quoque docent Domin. Obrecht. *diſput.* 1. *de donationibus th.* 221. *& ſeq.* Forſter. *lib.* 2. *diſput.* 10. *th.* 6. & Matthias Stephani *cent.* 2. *quæſt.* 42. *ad litteram C,* & plures alii, quos recitat Petr. Nicolaus Mozz. *dict. tract. de donat. tit. de perſon. int. quas cadere poſſ. donat. n.* 32. *verſ. contrariam opinionem, &c.* Harp.

(*e*) *Ita dixit Cyn.*) Adde Bart. *in l. cum quis decedens.* §. *Titia. ff. de legat.* 3. Bald. *in l.* 1. *ver. ex prædictis. C. de inoffic. don.* Crot. *in l. ſi conſtant. ff. ſolut. matr.* Contrarium tenet Ang. *in l. pen.* §. *mulier. ff. ſolut. matrim.* Anchar. *conſ.* 307. Govean.

(*f*) *Ducas puellam.*) Et econverſo de uxore, quæ donavit futuro marito illius, & contemplatione matrimonii attenta, & conſiderata juvenili ætate, & perſonæ qualitate, vide & dic, ut per Crav. qui plene, & in terminis conſultus reſpondet. Ipſa erat annoſa, quod maritus juvenis cui donavit in compenſationem ætatis tres partes de quatuor omnium bonorum ſuorum. Maritus autem allegat juventutem ſuam. Nam iſto caſu Cravet. appellat donationem reciprocam, & remuneratoriam. Giach.

Pone quod maritus ignobilis, aut ſenex ducat puellam, vel nobilem, &c.) Si maritus * ignobilis nobi- 7
lem, aut ſenex puellam, & juvenculam in uxorem ducat, eique in recompenſationem ignobilitatis, vel ſenectutis aliquid donet: hanc donationem valere, præter Clarum hic noſtrum, itemque Cravet. *conſ.* 51. & Giacharium *ad litteram A,* alioſque ab eo laudatos, affirmat Moz. *d. tit. de perſonis, inter quas, &c. n.* 34. ubi plures citat. Sed contrarium juri noſtro magis conſentaneum eſſe videtur. Omnis enim do-
natio * inter conjuges indiſtincte eſt interdicta, *tot.* 8
tit. ff. & C. de don. inter vir. & uxor. Trentacinq. *lib.* 3. *reſol.* 6. *de donat. in princip.* Ergo etiam inter nobilem, & ignobilem, ſenem, & juvenculam. Et certe rationes prohibitionis, de quibus modo dictum, etiam in horum matrimonio militant. Ad hæc multi jure noſtro caſus ſpeciales ſunt expreſſi, quibus donatio inter virum, & uxorem conſiſtit: & tamen hic, de quo jam agitur, eorum in numero non recenſetur: ut veriſimile ſit, eum nec jure enumerandum eſſe. Neque relevat, ſi dicatur: ex eo ſuſtinendam eſſe hanc donationem, quod non ſimplex ſit, quæ prohibita, ſed remuneratoria: cum donet ſenex in compenſationem ſenectutis, & ignobilis in recompenſationem ignobilitatis. Nam primo ſibi imputet nobilis, cur in ignobilem conſenſerit. Deinde cum hic nullum verum ſubſit meritum: ergo nec vera donatio remuneratoria erit. Præterea illa argumenta manifeſta diluit Ulpian. *in d. l.* 3. *ff. de donat. in vir. & uxor.* Atque hæc fortaſſis olfaciens Clarus noſter, hoc loco dicit: concluſionem contrariam in puncto juris non tranſire ſine magna difficultate. Sed ea de re vide Fachin. *lib.* 3. *controverſ. jur. c.* 80. Pinellum *ad l.* 1. *par.* 3. *C. de bon. mater.* Albert. Gentilem *lib.* 4. *de nupt. cap.* 13. & Scipionem Gentil. *de donat. inter vir. & uxor. ff.* 2. *c.* 3. Harp.

(*g*) *Morte mariti confirmatur.*) Fallit, ſi non fuiſſet facta traditio ſaltem per conſtitutum, vel aliud loco traditionis, per Dec. *in conſ.* 252. *nu.* 7. & ibi per Apoſtil. vis per Cravet. *conſ. etiam* 245. *col.* 2. Et hoc in donatione, ſecus in promiſſione de donando, Caſtr. *conſ.* 138. Boer. *deciſ.* 355. illud tamen de conſtituto reprobatur per Caſtr. *in conſ.* 194. *ſuper iſto puncto, lib.* 2. Item fallit, quando adeſſet ſtatutum prohibens talem donationem confirmari, an habebit locum in donatione præſumpta. Vide per Tiraquel. plene *in l. ſi unquam C. de revocan. donat. fol.* 176. ubi quod ſic. *Sed fol. mihi* 179. ubi quod non. Giach.

Donatio ipſa morte mariti confirmatur.) Donationem † inter conjuges morte donatoris confirmari, apparet *ex l. cum hic ſtatus* 32. §. *ſi ſponſus ſponſæ* 22. *ff. de donat. inter vir. & uxor. l. res uxoris* 24. *& l. donationes, quas* 25. *C. eod.* Et, poſt Clarum noſtrum, & per eum citatos, tradit Petrus Nicol. Moz. *d. tract. de donat. tit. de perſon. inter quas cadere poſſ. dona n.* 35. *& ſeqq.* Andr. Gail. *d. lib.* 2. *obſervat. quæſt.* 91. *n.* 1. & Henricus Bocer. *d. comment. de donat. c.* 3. *n.* 24.

ubi

ubi illud verum eſſe autumat, licet donatio non traditione, ſed ſtipulatione facta ſit, aut nudo pacto, *per l. ſi ſtipulata. 33. in princ. ff. de donat. int. vir. & uxor. & Novell.* 162. *c.* 1. ibique Cujac. Sane jure Saxonico donatio ab uxore marito facta, abſque curatore uxoris, morte ejus confirmari nequit, ut teſtatur Andreas Rauchbarus *quæſt. 32. num. 1. & ſeqq. part.* 1. Harp.

[*h*] *Se recepiſſe dotem.*] Item quod confeſſio mariti facta uxori conſtante matrimonio de dote recepta non valeat, commune, atque magis commune vide per Rolan. *conſ.* 93. ubi fallit, quando ſunt lapſa tempora ad opponendum exceptionem dotis non numeratæ. Item & in juramento aſſertorio. Et de his communibus opin. dixi *in colle. commun. opin. verb. confeſſ. n. 37. cum multis ſeqq.* Giach.

[*i*] *Reſpectu dominii non retrotrahitur ad tempus factæ*
20 *donationis.*] Quod confirmatio † iſthæc quæ fit per mortem mariti, reſpectu dominii non retrahatur ad tempus factæ donationis, ſed bene retrotrahatur reſpectu fructuum perceptorum, poſt Clarum hic noſtrum, & ab eo memoratos, ſcribit quoque Mozzius *ſub d. tit. de perſon. inter quas cadere, &c. n.* 42. Harp.

[*k*] *Confirmatur morte mariti.*] Item quod confeſſio dotis facta conſtante matrimonio, etiam animo donandi, niſi morte confirmetur, haud valeat: vide de communi, atque magis communi per Rolan. *conſ.* 63. atque per Jo. Cæph. *in conſil.* 163. *numer.* 20. Item *eadem colle. mea comm. opin. in verbo confeſſ. n.* 4. Giach.

QUÆSTIO X.

SUMMARIA.

Ex Claro.

1 *Ea quæ ſocer, vel maritus mittunt ſponſæ, an cenſeantur donata.*

2 *Et quid in his, quæ ei donantur à conſanguineis, vel affinibus.*

3 *Et quid de annulis, jocalibus, & veſtibus, quas mariti faciunt uxoribus.*

Ex Additionibus.

1 *An, & quatenus veſtes ſplendidæ, annuli gemmati, catenæ aureæ, & ſimiles res pretioſæ cenſeantur uxori donatæ.*

2 *Ornamentorum muliebrium, itemque mundi muliebris appellatione quæ contineantur.*

1 Circa hanc materiam donationis inter virum, & uxorem, occurrit alia quæſtio quotidiana: nunquid ſi maritus, aut ejus pater, mittant aliquid ſponſæ, prout quotidie fieri videmus, præſumatur illud ipſi ſponſæ (*a*) donatum? Reſpon. Aut expreſſe dictum eſt, quod donatur: & tunc utique cenſetur donatum. Aut ſimpliciter miſſum eſt, nulla facta mentione donationis: & tunc in dubio cenſetur traditum cauſa ornamenti, non autem animo donandi. Ita diſtinguit Ang. *conſ. ſuo, incip.* Nicoletus de Tartagnis, quod eſt *ſub nu.* 251. in conſiliis compilatis, & correctis per d. Nicolaum Gambarutum avum meum maternum, de qua compilatione mentionem facit, & ipſum appellat præſtantiſſimum Doctorem, D. Paulus de Monte pico *in repet. l. Titia. ff. de leg. 2. poſt nu.* 56. in conſiliis autem Ang. ſecundum impreſſionem, quam ego habeo, illud conſilium eſt *ſub nu.* 339. Hæc autem diſtinctio Aug. eſt per Doct. approbata, ut dicit Cagnol. *in l. contractus, n. 35. ff. de reg. jur.* ita etiam tenere communiter DD. atteſtantur Corn. *conſ. 65. in littera A, lib.* 3. & dicit Alex. *conſ.* 155. *n.* 10. *lib.* 7. quod ita magis communiter concluditur.

2 Sed nunquid ea, quæ donantur ſponſis à conſanguineis, vel affinibus, cenſentur donata contemplatione mariti, an autem contemplatione uxoris? Reſpon. Aut ſunt donata à conſanguineis ex parte viri, & cenſentur donata contemplatione viri: Aut ſunt donata à conſanguineis uxoris, & cenſentur donata contemplatione uxoris. Ita diſtinguit Bart. *in l. ſed ſi plures. §. in arrogato, n. 4. ff. de vulg.* & ita magis communiter tenetur, ut dicit Jaſ. *in l. ut liberis, n. 17. C. de collatio.* Hanc etiam dicit eſſe magis communiter receptam Cagn. *in d. l. contractus, n.* 38.

3 Succeſſive quæro, quid (*b*) de annulis, jocalibus, & veſtibus quas maritus facit uxori, nunquid cenſeantur donatæ uxori, an autem illi conceſſæ ad uſum, & ornamentum tantum? Reſp. Aut iſtæ veſtes, ſive jocalia, ſunt vilia, & ad quotidianum uſum, & cenſentur donata: & ſic fiunt propriæ uxoris. Aut vero ſunt pretioſa, & non cenſentur donata, ſed conceſſa ad uſum tantum. Ita tenet Bart. *in l. in his rebus, quæ eſt lex pen. §. 1. num. 2. ff. ſolut. matr.* & eſt communis opin. ut dicit Corn. *conſ. 81. in lit. L, lib.* 1. Bertran. *conſ. 24. ante num. 8. lib. 1. in 2. par. & conſ. 208. n. 2. lib. 2. in 2. par.* Soc. jun. *conſ.* 134. *num.* 40. *lib.* 1. Et quod veſtes pretioſæ, & alia ornamenta feſtiva tradita uxori, vel ſponſæ per ſponſum, vel maritum, non cenſeantur donata, eſt communis fere omnium ſententia: ut dicit Corn. *conſil. 114. in littera G, lib.* 4. Videmus enim quod mariti illas fieri faciunt potius honoris ſui cauſa, ut ſcilicet uxores ornatiores conſpiciantur, quam in gratiam, ſive beneficium ipſarum uxorum, & ab hac opin. nullo modo eſſet in practica recedendum, & multo magis hoc tempore, quo infelices mariti obſequentes ambitioni uxorum, plus expendunt in earum ornamentis, quam recipiant pro earum dote. Mortuo igitur marito, ſi inter uxorem, & inter hæredes mariti ſit controverſia de (*c*) veſtibus: dic, quod aut conſtat, quod maritus eas voluit concedere ad uſum uxoris tantum, & ſunt hæredum viri: Aut conſtat, quod voluit donare, & ſunt uxoris, quia talis donatio fuit ipſius mariti morte confirmata: Aut vero ſumus in dubio, & tunc veſtes neceſſariæ ad uſum remanent mulieri, aliæ vero remanent hæredib. viri. Et hæc eſt communis concluſio, ut dicit Alex. *in l. ſi is qui quadringenta. §. dos leg. num. 2. ff. ad leg. Falcid.* a qua conſulendo, aut judicando recedi non ſolet.

ADDITIONES.

(*a*) S*ponſæ donatum.*) Et quod donatio facta à ſponſo ſponſæ valeat, vide per Natt. *conſ.* 317. n. 2. verum an habeat veræ dotis privilegia? Vide per Manſuer. *in addit. ad prac. Papin. tit. uxor. uſufructuaria ad glo. dedit & tradidit Addi. fin.* qui loquitur de donatione quæ fit à marito ſene, vel ignobili: dotis conſtitutio facta à marito, quod non habeat vera dotis privilegia, vide per eum de aliis etiam donationibus. Giach.

[*b*] *Quæro, quid de annulis, jocalibus, & veſtibus, quas maritus facit uxori, &c.*) An † & quatenus ſponſus, ſive maritus, ſponſæ, ſeu uxori ſplendidas veſtes, & res pretioſas, puta annulos gemmatos, torques, armillas, inaures, & catenas aureas, ad ornamentum tantum corporis pertinentes, tradens in dubio illi donare videatur, ita ut morte mariti talis donatio confirmetur, nec hæredibus repetitio earum rerum competat: poſt Clarum hic noſtrum, & per eum adductos, abunde & perſpicue explicat Andr. Gail. *lib.* 2. *obſervation. practicar. obſer. 91. num. 2. cum ſequ.* Hartmann. Piſtor. *lib. 1. q.* 44. & D. Bocer. *in Commentar. de donationib. c. 9. nu. 7. & ſeqq.* Cæterum † item hic addendum: quod ornamentorum muliebrium appellatione generaliter contineantur ea, quibus mulier ornatur: veluti inaures, armillæ, viriolæ, annuli, præter ſignatorios; & omnia, quæ ad aliam rem nullam parantur, niſi corporis ornandi cauſa. Cæterum mundus muliebris eſt, quo mulier mundior fit. Continentur in eo ſpecula, matulæ, unguenta, vaſa unguentaria, & ſi qua ſimilia dici poſſint, de quibus accuratius diſſerit Ulpianus *in l. argumento. 25. §. ornamenta 10. ff. de auro, argento, mundo, &c. legatis.* Harp.

(*c*) *De veſtibus.*] Item quod veſtes datæ per maritum uxori conſtante matrimonio, per mortem, ſi erant quotidianæ, efficiantur propriæ uxoris: ſecus ſi eſſent feſtivæ, & jocalia pretioſa, commune per Rol. *in conſ. 10. poſt n.* 12. Natt. *conſ. 147. poſt nu. 8. & 10.* ubi & cui incumbat onus probandi, veſtes feſtivas eſſe & de illa communi dixi *in collecta mea comm. opin. plenius in verbo veſtis, ibi. vide* Giach.

QUÆSTIO XI.

SUMMARIA.

Ex Claro.

1 *Donatio propter nuptias an hodie ſit in uſu.*

2 *Et an cenſeatur ipſo jure conſtituta, an autem agendum ſit ut conſtituatur.*

Ex Additionibus.

1 *Donatio propter nuptias quomodo definiatur.*

2 *Eadem donatio quibus nominibus appelletur.*

3 *An, & quatenus iſthæc donatio doti æqualis eſſe debeat.*

4 *Donatio propter nuptias conſtitui poterit, licet nulla dos data ſit.*

5 *Soluto matrimonio ut dos redit ad mulierem: ita donatio propter nuptias revertitur ad maritum niſi aliud ſtatuto, vel pacto ſit receptum.*

6 *Maritus ſi adulterium committat, uxor ejus lucratur donationem propter nuptias: ſicuti maritus lucratur dotem propter adulterium uxoris.*

7 *Dotalitum quid ſit, & quomodo nominetur.*

Poſtquam hoc loco de donationibus inter virum, & uxorem tractari cœptum eſt, non impertinens erit aliquid de donationibus propter (*a*) nuptias breviter attingere.

1 Scias ergo quod de jure communi dos data donationem propter nuptias meretur, & ſic maritus cogitur dare tantum uxori ex cauſa donationis propter nuptias, quantum ipſe ex cauſa dotis ab uxore recepit: & hoc ex diſpoſitione Authen. *dos data. C. de donat. propter nupt.* Diſpoſitio tamen illius Auth. ſcilicet, quod fiat contra dos, ſive donatio propter nuptias uxori, hodie non eſt in uſu, ut atteſtantur gloſſ. *in Auth. æqualitas, & gloſſ. fin. C. de pact. conventis*, quem refert Pariſ. *conſ. 95. n. 35. lib.* 2. & Canar. *de inſinuat. in 2. parte, in 6. quæſt.* Bald. *in d. Authen. dos data. n. 2. in fi.* Alba. *conſ. 22. n.* 8.

2 Sed quæro, retenta diſpoſitione juris communis, nunquid hujuſmodi donatio propter nuptias cenſeatur eſſe ipſo jure conſtituta; an autem uxor teneatur agere, quod conſtituatur? Reſpond. Azon. quem refert gloſſ. *in d. Auth. dos data. in gloſſ. 1. in fin.* tenuit, quod hujuſmodi donatio cenſeatur ipſo jure conſtituta, æquivalens doti. Et dicit Apoſtil. ad Bald. *in eadem Authent. dos data. ſub nu.* 3. quod iſta videtur eſſe communis opin. Sed certe ego credo, quod hæc opin. Azon. non ſit communis, nec vera: quin imò ſi donatio propter nuptias non fuit petita conſtitui conſtante matrimonio, non poteſt poſtea ſoluto matrimonio peti: & ita tenet gloſſ. *in d. Authen. dos data. in verbo, Exactio*, quam dicit eſſe communiter approbatam Afflict. *deciſio. 242. nu.* 1. Grammat. *deciſ. 97. n.* 4. Bene poteſt peti, quod conſtituatur conſtante matrimonio, licet tempore datæ dotis, vel promiſſæ, non fuerit petita, neque conſtituta. Et ita communiter ſervatur, ut dicit Albert. *in d. Authent. dos data.*

ADDITIONES.

(*a*) P*ropter nuptias.*) Donatio propter nuptias, quæ dicatur vere, & proprie, vide per Crav. *in conſ.* 185. ubi etiam revertitur ad donantem, niſi aliud actum ſit, ut per Gozad. *conſ.* 97. An dicatur mutua reſpectu ad dotem habito per Boer. *deciſ.* 185. *n.* 10. Habet privilegia dotis, per Gramm. *deciſ.* 103. *num.* 97. & 123. Et fiſco præfertur, per Bald. *conſ.* 40. *maritus vol.* 1. & an mulier lucretur donationem propter nuptias, ſi mulier ſui juris, quæ promiſit dotem, fuit in mora ſolvendi dotem: Item quid ſi maritus decedat intra terminum ſolutionis dotis? Vide per Bocer. *dec.* 22. Et donatio propter nuptias dicitur adventitium, non profectitium, vide per Bart. *in conſ. 31. num. 15. vol.* 6. ubi etiam quod donatio propter nuptias de quinquaginta, quas promiſit deponere, & non depoſuit: non obſtat in petitione dotis, ſeu uſurarum quas in vulgari alimenta nuncupamus, ex eo, quod non implevit. Item quod donatio propter nuptias facta filiæ valeat, nec conferatur, etiamſi actum ſit: nec poſſit revocari per patrem teſtando, quando fuit jurata poſſeſſio ſequuta, tradit Jaſ. *in conſil. 259. lib.* 2. Et donatio propter nuptias dicitur ob cauſam, vide per Natt. *in conſil. 609. in 2. dub.* atque per Crau. *conſ.* 85. *n.* 2. Giach.

Non impertinens erit, aliquid de donationibus propter nuptias breviter attingere.) Hoc loco addendum: 1
quod † donatio propter nuptias non male definiatur actus, quo maritus, vel alius ejus nomine, res mobiles, vel immobiles, propter dotem, & nuptiarum affectionem, mulieri confert. Nam ut mulier marito affert dotem, ita maritus uxori affert donationem propter nuptias: quæ eſt antidos, vel levamentum, ſeu compenſatio dotis. *§. eſt & aliud. 3. Inſtit. de donationib. l. ſi conſtante 19. C. de donat. ante nupt. Novell. 110. in prin.* D. Obrecht. *diſp. 5. de donationibus the. 92. & ſequent.*

Unde & hæc † donatio vocatur nuptiale reme- 2
dium, & antipherna, item contra dos. *l. cum multæ. 20. circa princ. ibid.* Gothofred. *C. de donat. ante nupt.* Henning. Gœden. *conſ.* 99. Simon Piſtoris *conſ. 20. n. 7. & 8.* Erneſt. Cothman. *Reſp. 50. num. 31. & ſeq. lib.* 1. hoſque referens D. Bocer. *in Comment. de donat. c. 10. n. 7. edit.* 2. Etſi vero hæc * donatio jure 3
civili non ſolum in conſtitutione ac præſtatione, ſed & pactis doti par, & æqualis eſſe debet, *l. ex more. 9. juncta Auth. æqualitas. C. de pact. convent.* generali tamen omnium fere locorum conſuetudine æqualitas illa non ſervatur. Andr. Gail. *lib. 2. obſer. practic. obſer. 78. n. 2. & ſeq.* Hartman. Piſtor. *q. 4. n. 5. lib.* 1. Jo. Schneidevvin. *ad tit. Inſtit. de donat. §. eſt & aliud n. 4. & tit. de hæredit. quæ ab inteſt. defer. rubr. de ſucceſſ. jur. Saxon. int. vir. & uxor. n.* 44. D. Bocer. *d. c. 10. n.* 11. Quin etiam * licet mulier nullam do- 4
tem dederit, vel promiſerit: attamen donatio iſthæc conſtitui poterit, ut arguit gloſ. communiter approbata *in l. Lege Leonis 10. in verb. deduci. C. de pact. convent.* Matth. de Afflict. *in conſtit. Neap. lib. 3. rubr. 13. incip. licentia. n.* 3. & D. Bocer. *d. cap. 16. n.* 12.

Eſt & illud hic addendum: quod, quemadmodum 5
* ſoluto matrimonio dos ad mulierem redit. *l. unic. §. illo proculdubio. 6. C. de rei uxor. act.* ſic & donatio propter nuptias ad maritum revertatur: niſi pactum de lucranda dote, vel donatione propter nuptias interpoſitum probetur: vel ſtatutum aut conſuetudo loci contrarium velit. *c. ult. ext. de donat. inter vir. & uxor.* Hartm. Piſtor. *d. lib. 1. q. 14. n.* 34. Schneidevvin. *in d. §. eſt & aliud n. 6. Inſtit. de donationib.* Erneſt. Cothman. *d. reſpon. 50. n. 13. 44. & 47.* Enimvero ſi * maritus adulterium committat, lucratur 6
ejus uxor hanc donationem: ſicuti maritus lucratur dotem, quando uxor adulterium admiſiſſe probatur. *c. plerunque 4. extr. de donat. inter vir. & uxor.* D. Bocer. *d. c. 10. n.* 23.

Denique hoc loco addendum: quod * ſit & alia 7
donationis propter nuptias ſpecies, quæ proprie dotalitium appellatur. *c. ex par. 15. extr. de foro compet.* Idque vir, præſertim nobilis, uxori ſuæ, ratione dotis datæ, concedit: ut vidua facta illo ad dies vitæ utatur & fruatur. Hartman. Piſtor. *d. lib. 1. q. quæſt. 4. & 14.* Andr. Rauchbar. *q. 47. n. 21. p.* 1. Jo. Rudinger. *cent. 3. obſervat. ſingular. obſervat.* 46. eoſque citans D. Bocer. *d.*

Conſ=

Comment. de donat. ca. 11. *n.* 3. ubi de dotalitio explicatius, poſt alios, quos laudat, differit. Harp.

QUÆSTIO XII.

SUMMARIA.

Ex Claro.

1 *Donatio facta abſenti non valeat, niſi nuncius, vel epiſtola interveniat.*
2 *Et an requiratur, quod talis nuncius ſit ad id ſpecialiter deſtinatus.*
3 *Et quid ſi donatarius apprehenderit poſſeſſionem rei donatæ.*
4 *Et quid ſi facta ſit præſenti, & tacenti.*
5 *Et quid ſi facta ſit abſenti, coram quinque teſtibus, an ſuſtineatur in vim fideicommiſſi.*
6 *Et an donatio ad pias cauſas facta abſenti valeat.*

Ex Additionibus.

1 *Donatio tum inter vivos, tum mortis cauſa præſentiam donatarii requirit.*
2 *Teſtamentum habens clauſulam codicillarem, vel donationis cauſa mortis, non ſuſtinetur in vim donationis, niſi donatarius præſens fuerit.*
3 *An nuncio, vel epiſtola interveniente donatio abſenti fieri queat, remiſſive.*
4 *Et quid, ſi donatio ad pias cauſas abſentibus fiat, remiſſive.*

1 PRæcedentibus quæſtionibus viſum eſt, quæ perſonæ donare poſſint, vel non; Nunc videndum eſt, quæ in ipſa donatione requirantur? Et in hoc ſcire debes, quod donatio (*a*) debet fieri præſenti, alias ſi fiat (*b*) abſenti, non (*c*) valet. Tex. eſt *in l. abſenti. ff. de donatio.* & ita volunt Doctor. communiter omnes, ut dicit Corn. *conſil.* 73. *in littera C. libro* 3. Hanc etiam dicit eſſe communem Pariſ. *conſ.* 88. *n.* 15. *lib.* 3. intellige niſi interveniat nuncius, vel epiſtola. Nam nuncio (*d*) vel epiſtola interveniente, poteſt donatio fieri abſenti. Ita colligi videtur ex gloſſ. *in l. nec ambigi. in gloſſ.* 1. *C. de donatio.* & eſt communis opin. ut dicit Card. *conſ.* 254. *colum.* 3. prout illum refer. Capic. *deciſ.* 108. *num.* 8. licet ergo illum non invenerim.

2 Scias tamen, quod ad hoc ut valeat donatio facta abſenti cum interventu nuncii, requiritur, quod talis nuncius ſit ad id ſpecialiter à donante deſtinatus, alias non perficitur donatio, neque ſufficeret, quod aliquis motu proprio illam donatario notificaret. Ita tenet gl. ſupra allegata *in d. l. nec ambigi.* quam ſequitur communis Doctorum ſententia, ut ait Roman. *conſ.* 295. *n.* 1. *& ſeq.* quem refert Corn. *conſil.* 254. *in lit. A. lib.* 3. quem forte voluit allegare Capic. *ubi ſup.* Et dicit Marſ. *in l. ſi quis de q. n.* 69. *ff. de q.* quod illam gloſſ. ſequuntur communiter Doctor. Hanc etiam eſſe communem concluſionem atteſtatur Guid. Papæ *deciſ.* 222. *num.* 2.

3 Sed pone, quod non ſolum donatio abſenti facta ſit verbotenus; ſed etiam poſtea ipſe donatarius acquiſierit poſſeſſionem rei donatæ, nunquid valebit donatio? Reſp. quod adhuc non dicitur perfectus contractus donationis, quoad acquiſitionem dominii, niſi nuncius, vel epiſtola interveniat. Et hæc videtur eſſe communior opinio, ut dicit Capic. *in allegata deciſ.* 180. *poſt nu.* 9. Cum enim donatio non poſſit perfici, niſi interveniente pacto, & ſic conſenſu utriuſque, ſcilicet tam donantis, quam donatarii, non poteſt dici inter abſentes conſenſus efficax interveniſſe, niſi vel nuncius, vel epiſtola intercedat, ut ſupra dictum eſt.

Sed quid ſi donatio facta ſit præſenti, ſed tacenti? dixi infra *q.* 14. *verſ. ſed pone.* 4

Quæro etiam, ſi donatio facta ſit abſenti coram quinque teſtibus, an ſuſtineatur in vim fideicommiſſi, dixi ſupra *q.* 5. *verſ. ſed pone.* 5

Item quæro, nunquid hæc concluſio, quæ habet, quod donatio facta abſenti non valet, habeat locum etiam in donatione, quæ ſit Eccleſiæ, (*e*) vel piæ cauſæ, vel pauperibus abſentibus? Reſp. quod ſic: & ideo ſi aliquis pro ipſis non acceperit, donatio nihil valet. Ita dicit gl. *in l. illud. in ver. Alia cauſa. C. de ſacroſ. Eccleſ.* quam communiter approbant Doct. ut ait Ruin. *conſ.* 13. *numer.* 10. *lib.* 4. *& conſ.* 37. *numer.* 14. *eod. vol.* Quod nota, quia de facili quis reſponderet contrarium. 6

ADDITIONES.

(*a*) D*Onatio debet fieri præſenti.*) Non ſolum * donatio inter vivos, de qua Clarus noſter hoc loco tractat: ſed & donatio cauſa mortis præſentiam donatarii requirit. *l. abſenti.* 10. *ff. de donationibus. l. inter mortis,* 38. *ff. de mort. cauſa donat.* Michael Graſſus *lib.* 1. *recept. ſentent.* §. *donatio cauſa mortis, q.* 9. *n.* 1. Gomez *lib.* 2. *var. reſolut. jur. civ. c.* 4. *n.* 16. Simon de Præt. *in tract. de interpret. ult. volunt. lib.* 2. *interpret.* 1. *ſolut.* 12. *n.* 25. Frideric. Pruckman. *conſ.* 12. *n.* 67. *conſ.* 13. *n.* 146. *& conſ.* 34. *n.* 18. *vol.* 1. Pract. Papienſ. *in forma libelli, quo agitur pro donat.* gloſſ. ex cauſa donationis. *n.* 7. *verſic.* ſed donatio cauſa mortis & in forma libelli pro legato rei ſingularis, gl. valere debeat jure codicillorum *n.* 18. Hartman. Piſt. *q.* 2. *n.* 22. *lib.* 1. Nicol. Boer. *deciſ.* 353. *n.* 3. Matthias Berlich. *par.* 3. *concluſ. practicabil. concluſ.* 2. *num.* 1. 1
Quæ * preſentia donatarii uſque adeo neceſſaria eſt: ut, etſi in teſtamento, in quo ejuſmodi donatio facta eſt, adjiciatur clauſula codicillaris, quod debeat valere jure codicillorum, vel donationis cauſa mortis; non tamen, inde legata in vim donationis cauſa mortis obtineri poſſint, ſi donatarius non præſens fuerit. Jaſ. *conſ.* 82. *n.* 5. *verſic. ſed hoc non obſtante, & nu. ſeq. vol.* 3. Hartman. Piſtor. *d. lib.* 1. *q.* 13. *n.* 7. *& ſeq.* Pruckman. *conſ.* 1. *n.* 175. *vol.* 2. Rolan. à Valle *conſ.* 82. *nu. ult. vol.* 1. Graſſus *dicto* §. *donatio cauſa mortis, quæſt.* 9. *n.* 2. Dominic. Card. Tuſcus *tom.* 2. *practic. concluſ. littera D, concluſ.* 639. *n.* 7. *& ſequenti,* eoſque noviter referens Berlichius *dict. concluſ.* 2. *n.* 3. Harp. 2

(*b*) *Abſenti.*) Item quod non valeat donatio abſenti facta, habetur per Tiraqu. *in l. ſi unquam. C. de revocan. donat. fol.* 98. Rom. *conſ.* 295. *dec.* 35. Barb. *conſ.* 80. Boer. *deciſ.* 172. *&* 353. *deciſ. Toloſ.* 385. Sed quid ſi referat penes donatarium vide per Arct. *in conſil.* 17. *col.* 4. Quid ſi eſſet donatio tacita? quod valeat per Tiraq. *de ll. connubi. fol.* 143. Jaſ. *conſil.* 13. *vol.* 1. Idem de donatione dotis cauſa, per Deci. *conſ.* 35. Idem de donatione facta abſenti, ſi ſit jurata: per Ruin. *conſ.* 18. *n.* 12. *in* 1. Idem de donatione cauſa mortis etiam facta in teſtamento, vide *per deciſ. Toloſan.* 383. Quid de donatione ratificata? vide Dec. *conſ.* 247. *col.* 4. Ruin. *conſ.* 57. *numer.* 3. *vol.* 1. Giach.

(*c*) *Non valet.*) Hoc intellige, niſi donatio facta abſenti vallata ſit traditione, ut ſent. gloſſ. 1. *in l. nec ambigi. C. de don.* & ita intelligitur dictum Azon. *in ſumm. C. de don. verſ. cui poſſit donari,* & hoc voluit Bald. & Cyn. *in l. illud. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Govean.

(*d*) *Nuncio, vel epiſtola interveniente, poteſt donatio fieri abſenti.*) Adde idem * ſentientes Petrum Nicolaum Mozzium *in tract. de donat. ſubſtantialibus, &c. nu.* 23. Graſſum *d.* §. *donatio cauſa mortis, quæſt.* 9. *n.* 3. Hartmannum Piſtoris *d. quæſt.* 13. *num.* 2. *cum ſeqq.* & Berlichium *d. concluſ.* 2. *num.* 4. ubi plures citat. Harp. 3

(*e*) *Vel piæ cauſæ.*) Adde quod donatio ad pias cauſas ſubſiſtit ante ratificationem, iſtam opin. veriorem, melioribuſque rationibus fulcitam, ac magis communem, atteſtatur Joſeph *in deciſ. Peruſ.* 29. *ſub num.* 18. factaque Eccleſiæ haud revocatur, quoad filiorum ſupervenientiam, diſi quoad legitimam, commune Card. Pariſ. *conſ.* 73. *n.* 24. Giach.

4 *Quæ † ſit Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, &c.*) Adde ea de re videndos Petr. Nicol. Mozzium. *d. tit. de ſubſtantialibus, &c. num.* 23. *verſ. quod adeo verum eſt, &c.* & Hartmannum Piſtoris *d. quæſt.* 13. *numer.* 5. & noviſſime Thadeum Piſonem *lib.* 4. *var. reſolut. ca.* 3. *num.* 12. Harp.

QUÆSTIO XIII.

SUMMARIA.

Ex Claro.

1 *Donatio facta abſenti, notario ſtipulante, an valeat.*
2 *Et an poſſit revocari priuſquam ab illo abſente accepta ſit.*
3 *Et an poſſit revocari ante acceptationem.*
4 *Et quid ſi donatarius deceſſit ante ratificationem.*
5 *Et quid ſi donatio facta ſit præſenti cum pacto, quod transferatur in aliquem tertium, qui ſit abſens.*
6 *Et an hæres donatoris poſſit tale pactum revocare.*

Ex Additionibus.

1 *An & quatenus donatio valeat, abſenti & ignoranti facta, Notario acceptante donationem, remiſſivè.*
2 *Nunquid poſſit fieri conventio quod aliquo caſu contingente, res tranſeat in tertium abſentem: & num dator iſtiuſmodi conventionem revocare poſſit, remiſſivè.*

1 DIctum eſt in præcedenti quæſtione, quod donatio facta abſenti, non valet. Pone, quod aliquis donet abſenti cum interventu (*a*) Notarii, qui pro ipſo abſente ſtipulatus (*b*) fuerit, & acceptaverit, nunquid donatio valebit? Reſpon. iſta eſt ardua quæſtio in qua magna eſt confuſio inter Scribentes: præterea pro faciliori intelligentia ſcire debes, quod dupliciter poteſt conſiderari donatio collata in abſente. Primo, quando ego dono aliquam rem Titio abſenti. Secundo, quando ego dono aliquam rem Titio præſenti, hac conditione adjecta, ut aliquo caſu adveniente res perveniat ad Caium abſentem. Certum eſt enim in jure, quod licet regulariter alter alteri ſtipulari non poſſit: poteſt tamen donator in donatione apponere legem rei ſuæ, ut aliquo caſu adveniente perveniat in tertium *l. in traditione. cum ibi not. ff. de pact.* & ex hujuſmodi pacto, ſeu ſtipulatione acquiritur illi tertio actio utilis ſine ceſſione *l. quoties. C. de donat. quæ ſub mod.* & ita tenet Bart. *in l. ſtipulatio iſta* §. *ſi ſtipulet. nu.* 3. *in fin. ff. de verb. oblig.* quem ſequuntur communiter Doct. ut dicit Soc. *conſil.* 115. *nu.* 1. *lib.* 4. Et licet text. *in d. l. quoties.* loquatur, quando appoſitum eſt pactum, ut aliquid ex re donata præſtetur, tamen intelligendus eſt etiam, ut procedat, quando donatur ſpecies, & apponitur pactum de danda pecunia. Et hæc opin. eſt communis, & tenenda, ut ait Soc. *conſ.* 236. *n.* 1. *lib.* 2.

2 Primo ergo caſu, quando aliquis donat Titio abſenti, medio Notarii ſtipulantis, & acceptantis, non videtur dubitandum, quin donatio ipſa (*c*) valeat, & quæratur actio ſine ceſſione; poteſt enim Notarius alteri ſtipulari, &c. ut late dixi infra, *hoc eod. lib.* §. *ſtipulatio.* Et ita hanc concluſionem eſſe in jure receptiſſimam atteſtatur Soc. jun. *conſ.* 64. *nu.* 4. *lib.* 3. Sed difficultas eſt, nunquid antequam Titius ratificet, vel acceptet, ipſa donatio dicatur perfecta, ita quod ab ipſo donante non poſſit (*d*) poſtea revocari? Reſpon. aut donator ante acceptationem, vel ratificationem donatarii ſimpliciter donationem ipſam revocavit, & reperio, quod Paul. de Caſtro *in vulgato ſuo conſil.* 105. *poſt nu.* 3. *verſ. Sola vero revocatio. lib.* 2. tenet, quod talis ſimplex revocatio facta per donantem non impedit, quo minus ſubſequi poſſit ratificatio per donatarium, & ſic donatio ipſa perfici, tali revocatione non attenta, licet à multis illa deciſio Pauli de Caſtr. in contrarium allegetur: & in hoc credo, quod opin. Paul. de Caſtr. ſit vera, & communis, quamvis plerique atteſtantur, communem opin. eſſe in contrarium, ſcilicet, quod imo poteſt ante ratificationem donatarii per donantem revocari, & in ſpecie Cagnol. *in quo tutela* §. *nec paciſcendo, in fin. ff. de regul. jur.* quem refert Tiraquell. *de conſtit. in* 30. *limit. n.* 9. Alba. *conſil.* 36. *nu.* 1. Quinimo Alciat. *in c. cum contingat. nu.* 324. *& ſeq. uſque ad nu.* 331. tenet, quod talis donatio ante ratificationem non valeat, & quod ſi donatarius ante ratificationem moriatur, non poſſint ejus hæredes illam ratificare: & dicit, quod eſt magis communis opin. Et idem tenet *in l.* 2. §. *ex his, nu.* 3. *ff. de verb. oblig.* ſubdens, quod ſecundum hanc opinionem pluries conſuluit, & oſtendit illam eſſe communem, & de jure veram. Sed certe, ut dixi, contraria opin. eſt magis communis, ſcilicet quod non poſſit revocari, prout illam eſſe magis communem atteſtatur Goz. *conſ.* 87. *circa fin.* & ex infra dicendis magis apparebit.

Aut vero donator non tantum ſimpliciter donationem ipſam adhuc non acceptatam revocavit, ſed etiam rem donatam in alium cum effectu tranſtulit: & tunc multi adhuc allegant Paul. de Caſtro *in alleg. conſil.* tenere, quod prima donatio per ſecundam revocari poſſit: tamen, niſi fallor, Paul. de Caſtro loquitur in aliis terminis, prout infra dicam. Bene verum eſt, quod ejus verbis colligitur, quod ipſe fuit in hac ſententia, dum ait, quod ſuperveniens ratificatio, ſeu acceptatio, non præjudicat iis, quib. medio tempore fuit jus quæſitum. Et ſecundum hanc opinionem, quod ſecunda donatio præjudicet primæ non ratificatæ, conſuluit Dec. *conſil.* 226. & eam dicit eſſe communem Cagnol. *in l. fin. nu.* 272. *C. de pact.* Contrariam tamen ſententiam, ſcilicet quod imo per hujuſmodi donationem, intercedente ſtipulatione Notarii, abſenti factam, ſit quæſitum jus donatario irrevocabiliter, etiam ante ratificationem, ita quod non poſſit deinde donator rem ipſam in alium (*e*) transferre, tenuit Soc. jun. *conſ.* 118. *poſt nu.* 12. *verſ. Non obſtat tertia lib.* 2. ubi dicit, quod licet ſit magna auctoritas Paul. de Caſtr. & Dec. tamen in hoc eorum opin. non videtur tenenda, & de iis dici poſſet illud: *Quandoque bonus dormitat Homerus, & ibidem, poſt nu.* 16. dicit, quod contra eos eſt communis opin. quam refert Didac. *in rubr. de teſtam. in* 3. *parte, poſt nu.* 13. licet non ſatis perfecte judicio meo. Hanc etiam opinionem ſentit eſſe magis communem Soc. jun. *conſ.* 121. *nu.* 8. *& ſeq. lib.* 3. Et dicit Apoſtil. ad Dec. *in l. contractus. ſub nu.* 22. *ff. de reg. jur.* quod hæc opin. de jure erat verior, & communis, licet Apoſtil. ad Alexan. *conſ.* 31. *ſub nu.* 16. *lib.* 6. dicat, quod hodie opin. Decii eſt crebrior, & regia conſtitutione in regno Franciæ confirmata, quem refert Tiraq. (*f*) *de conſtitutio. in* 30. *limit. nu.* 9. Ego vero in hoc ſecundo caſu conſiderabam, quod aut præfatus donatarius ante ſecundam 3

(*g*) do-